

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

NOVEMBRE - DÉCEMBRE 2018

N° 219

UN HÉRITAGE DE VALEURS

Բովանդակություն

- Էջ 5-** «Երկրի հակառակ կողմը» - Նիկոլ Փաշինեան
- Էջ 9-** Մանկագիրներ հայրենի իշխանություններու բարձրագոյն ոլորտներուն մէջ
- Էջ 10-** Վարձկան լուսինները անգոր են Ազնաւուրի դիմաց
- Էջ 14-** Հեռուստամարտիկից մեծ ակնկալիքներ կան. Հ. Արշամեան
- Էջ 17-** Տիգրանակերտի մէջ հինգ բաղաբացիներէն երկուքը կը խօսի հայերու հետ ազգակցական կապեր ունենալու մասին - ԵՊՀ-ի հայոց պատմութեան հեռաուսուցման կարճաժամկետ ծրագիր
- Էջ 20-** Արցախում կը կառուցուի «Սիդնեյ» թաղամաս
- Էջ 22-** Ժընեւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 2-** Antonina Mahari n'est plus
- P. 3-** Zohrab Mnatsakanyan: "Promouvoir l'image d'une Arménie créative et innovante"
- P. 4-** "Complicité et génocide: le rôle de l'Allemagne dans l'anéantissement des Arméniens" de Jürgen Gottschlich
- P.6 -** Conséquences de la guerre d'Artsakh et du tremblement de terre de Spitak: Un défi sécuritaire ignoré
- P. 8-** "Mémoires d'un orphelin arménien" de Karnig Panian - "One person died" d'Alina Mnatsakanian
- P. 11-** La présence de KASA à Gumri
- P. 12-** Les visites de travail du président Armen Sarkissian: Promotion de l'Arménie dans le monde des affaires
- P. 13-** Une ferme pour miner du Bitcoin et de l'Ether en Arménie
- P. 15-** Sommet de la Francophonie à Erevan
- P.16-** Un chocolatier ivoirien sous le charme de l'Arménie
- p. 18-** La République d'Artsakh, une Arménie Bis en quête de reconnaissance
- P. 23-** Nouvelles de l'Ecole Topalian
- P. 24 -** Nouvelles de l'UAS

Charles Aznavour au grand concert de la Francophonie le 13 mars 2018 au Palais des Nations à Genève

L'Arménien le plus célèbre de la planète nous a quittés le 1er octobre 2018. Le monde entier a pleuré la disparition du "monument de la culture française" auquel la France a rendu un hommage national dans la cour des Invalides. Cette double identité qu'il a assumée à la perfection, peut servir de modèle pour différentes communautés d'immigrés mais aussi pour les Arméniens dispersés à travers le monde.

Suite au décès de Charles Aznavour, l'Arménie et le combat des Arméniens pour faire reconnaître le génocide de 1915 ont fait la une de la presse internationale. Les récits de sa vie et de sa carrière nous ont rappelé les nombreuses épreuves que la génération des descendants des rescapés du génocide a surmontées avec honneur et dignité. Aznavour incarnait cette génération de filles et fils d'immigrés apatrides dont les valeurs principales étaient le travail, la rigueur et la persévérance.

Le 28 septembre 2018, quelques jours avant sa mort, Charles Aznavour était l'invité de l'émission *C à vous* et a subjugué les téléspectateurs par sa présence d'esprit et son sens de l'humour. A la question de la présentatrice Anne-Elisabeth Lemoine "Si un mot vous vient, ça sera lequel?", il répondait "Alors c'est travail, et même travaillez à l'impératif". Quelle leçon surprenante de la part d'un homme de 94 ans ayant atteint le sommet de la célébrité avec ses 80 ans de carrière internationale!

Ce message provenant d'un homme qui a été la fierté de plusieurs générations d'Arméniens nous interpelle aujourd'hui, au moment où la révolution de velours, lancée en Arménie il y a environ six mois, entre dans sa phase décisive. En effet, les événements se sont précipités après les élections du conseil municipal d'Erevan (23 septembre 2018), remportées par la liste *Mon pas*, avec à sa tête Hayk Marutyan, devenu le nouveau maire de la capitale. Le 16 octobre, Nikol Pashinyan a annoncé sa démission du poste de Premier ministre afin de pouvoir convoquer des élections législatives anticipées malgré l'opposition >>>

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

TAVITIAN S.A. - 18, ch. des Aulx - 1228 Plan-Les-Ouates - Téléphone 022 346 93 02 - Fax 022 346 93 04
tavitian@bluewin.ch

UN HÉRITAGE DE VALEURS

»»» et les manœuvres du Parti républicain, majoritaire au parlement. Après deux échecs consécutifs des députés à désigner un nouveau chef du gouvernement, le parlement a été dissous le 1er novembre conformément à la Constitution, et les élections législatives anticipées ont été fixées au 9 décembre.

Le Premier ministre par intérim a promis d'assurer un scrutin "à 100% juste et légitime" à l'issue duquel un parlement exprimant la volonté souveraine du peuple sera formé. Ces élections marqueront le point de départ de la mise en œuvre des projets de réforme du gouvernement qui nécessitera la contribution de tous les Arméniens.

La prochaine étape s'annonce ardue et ne pourra être franchie avec succès que si les valeurs de la révolution sont adoptées et appliquées au quotidien et à tous les niveaux. Le travail sans relâche, la rigueur, la confiance en ses propres forces, la dignité, l'esprit d'initiative, la créativité sont les valeurs de cette révolution non-violente, basée sur l'amour. Elle sont présentes comme un fil rouge dans presque tous les discours prononcés par M. Pashinyan ces derniers mois, notamment lors de ses déplacements dans les provinces et pendant ses rencontres avec les milieux économiques.

Ces mots d'ordre de la Nouvelle Arménie se font l'écho du message de Charles Aznavour et des valeurs qu'il a symbolisées durant toute sa vie. Les efforts réussis de Pashinyan sur le plan personnel dans l'apprentissage de la langue française à l'occasion du Sommet de la Francophonie à Erevan ne constituent-ils pas un bel hommage à la mémoire du grand chanteur?

L'avenir de la révolution dépendra de la mesure dans laquelle ces valeurs seront ancrées dans les esprits et les cœurs des Arméniens à travers le monde et de leur volonté de les mettre en pratique pour une Arménie libre et prospère. ■

Maral Simsar

ANTONINA MAHARI N'EST PLUS

Antonina Mahari, membre de l'Union des Ecrivains de l'Arménie et veuve de l'écrivain célèbre Gourgen Mahari est décédée à Erevan le 3 octobre dernier à l'âge de 94 ans.

Antonina et Gourgen Mahari avec leur fille décédée à l'âge de 6 mois

Elle vivait seule dans des conditions difficiles dans son appartement à la rue Kasyan qu'elle avait transformé en musée pour préserver l'œuvre et la mémoire de son mari.

Née à Vilnius, en Lituanie, Antonina n'avait que 21 ans en 1944 lorsqu'elle est arrêtée et envoyée en Sibérie par les autorités soviétiques. C'est durant cet exil qu'elle rencontre et épouse Gourgen Mahari, qui avait été exilé d'Arménie vers le goulag à deux reprises (1936-1947 et 1948-1954). Après la libération de ce dernier, le couple s'installe à Erevan.

Les œuvres les plus connues de Gourgen Mahari sont *Les barbelés en fleur* (1968), un récit de sa vie durant ses dix-huit années d'internement et *Vergers en feu* qui traite de l'incendie de la ville de Van en 1915, détaillant le climat de résistance avant et après la mise à sac de la ville et l'exode qui s'ensuivit. L'édition originale de *Vergers en feu*, publiée en 1966, fut brûlée en public dans la rue, devant la maison de Mahari. L'auteur fut victime d'une campagne malveillante de la part des milieux intellectuels en Arménie soviétique et dans la diaspora, qui considéraient que ce roman reprochait aux révolutionnaires arméniens d'avoir, par leur actes, éveillé l'hostilité des Turcs, les conduisant à perpétrer le génocide. Il céda finalement aux pressions et réécrivit le livre. Il mourra trois années plus tard.

Après la mort de son mari, Antonina reste en Arménie malgré les persécutions qu'elle continue de subir. Elle écrit ses mémoires en russe en 1974, intitulés *Mon Odyssée*. L'original n'est publiée qu'en 2003 alors que la traduction en arménien occidental a paru pour la première fois à Beyrouth en 1994 et la traduction anglaise a été publiée en 2008.

La veuve d'un des grands écrivains arméniens du XXe siècle s'est éteinte dans la solitude et l'indifférence générale en Arménie. ■

ԱՐԶԱԿԱՆԳ www.artzakank-echo.ch

Rue de la Terrassière 58 - 1207 GENEVE-SUISSE
Tél. +41(0)78 892 93 31 - artzakank@yahoo.com

Responsable de publication: Maral Simsar
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.- (6 numéros)
CCP 12-17302-9 - IBAN CH-07 0900 0000 1201 7302 9

PREMAT S.A.

IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES

CH - 1201 GENEVE

TEL. 022 731 69 35

ZOHRAB MNATSAKANYAN: "PROMOUVOIR L'IMAGE D'UNE ARMÉNIE CRÉATIVE ET INNOVANTE"

La nomination de Zohrab Mnatsakanyan au poste de Ministre des Affaires étrangères de la République d'Arménie en mai dernier a été accueillie avec beaucoup de joie par un grand nombre d'Arméniens de Suisse et notamment de Genève où, de 2002 à 2008, il avait représenté l'Arménie en tant que chef de Mission à la double casquette: représentant permanent auprès de l'ONU et des organisations internationales et Ambassadeur auprès de la Confédération Suisse.

C'est dans le cadre de ses nouvelles fonctions que Monsieur Mnatsakanyan a rendu une courte visite de travail à Genève les 12 et 13 septembre 2018 pour participer à une réunion-débat de haut niveau au Conseil de Droits de l'Homme à l'occasion du soixante-dixième anniversaire de la Convention sur la prévention et la répression du crime de génocide. Rappelons que depuis vingt ans, l'Arménie travaille avec les Nations Unies et d'autres partenaires afin de mieux faire connaître la Convention sur la prévention et la répression du crime du génocide de 1948. Par ailleurs, en créant le Forum mondial contre le crime de génocide en 2015, l'Arménie offre une plateforme solide de coopération internationale pour la prévention du génocide. La prochaine réunion de ce forum aura lieu le 9 décembre prochain à Erevan.

(www.mfa.am)

pour les entrepreneurs et de renforcer les institutions démocratiques et de défense des droits de l'homme". Le Ministre a noté avec satisfaction que le vie de nos compatriotes en Arménie, et de manière générale tout ce qui concerne notre État, ne laissait aucun Arménien indifférent à travers le monde et que nous pouvions toujours travailler ensemble sur différents projets.

Plus tard, dans un cadre plus informel, Monsieur le ministre a répondu aux questions d'un groupe de représentants de la communauté. Compte tenu des événements marquants de ces derniers mois, l'intérêt s'est porté tout naturellement sur les visions et les stratégies du nouveau gouvernement*. Il n'a pas caché son enthousiasme d'en faire partie en ce moment crucial de notre histoire et a fait remarquer que les ministres, malgré le jeune âge de la majorité d'entre eux, étaient tous très dévoués à leur travail et qu'il fallait les soutenir.

En évoquant la Révolution de velours, Monsieur Mnatsakanyan a souligné: *"Ce que j'apprécie le plus dans ce mouvement est l'engagement massif de la jeunesse - une jeunesse mûre sur le plan politique et consciente de ses droits. Le mouvement de protestation 'Electric Yerevan' de 2015 fut la première manifestation du changement de la culture politique et cela nous a mené là où nous sommes aujourd'hui. Nous devons faire plus pour améliorer cette culture et promouvoir le débat politique dans le pays."*

En parlant du développement économique de l'Arménie, Monsieur Mnatsakanyan a cité des initiatives privées réussies de ces dernières années notamment dans le secteur IT telles que TUMO Center (Erevan, Gumri, Dilijan, Stapanakert et récemment Paris) et COAF Smart Center (province de Lori). Trouvant une plateforme en Arménie, elles ont mis en évidence les talents arméniens dans les domaines de l'innovation et de l'éducation créative, qui sont les priorités stratégiques de la Nouvelle Arménie. *"Ma tâche est d'en faire la priorité de notre politique étrangère. La politique étrangère de >>>*

 (*) Rappelons que le 16 octobre 2018, le Premier ministre Nikol Pashinyan et son gouvernement ont présenté leur démission pour ouvrir la voie aux élections législatives anticipées.

La rencontre avec la communauté arménienne dans la soirée du 13 septembre fut une belle occasion de retrouvailles et c'est avec une grande émotion que Monsieur Mnatsakanyan s'est adressé au public, à ses "amis" selon ses termes. Il a évoqué les souvenirs chaleureux rappelant les différentes manifestations culturelles et autres organisées par la Mission conjointement ou avec le concours de la communauté alors qu'il était en poste à Genève. *"L'Arménie est la partie géographique de notre patrie sur laquelle nous avons retrouvé notre autonomie, notre État et notre place dans la communauté internationale; C'est le lieu où nous, en tant qu'État, pouvons préserver et développer notre identité et nos valeurs"* a-t-il indiqué. En acceptant de faire partie du gouvernement suite à la révolution de velours, Monsieur Mnatsakanyan s'est dit prêt à partager la responsabilité pour la nouvelle Arménie. Et d'ajouter *"les priorités de notre gouvernement sont de faire régner la justice, l'état de droit, de lutter contre la corruption, d'assurer les conditions égales*

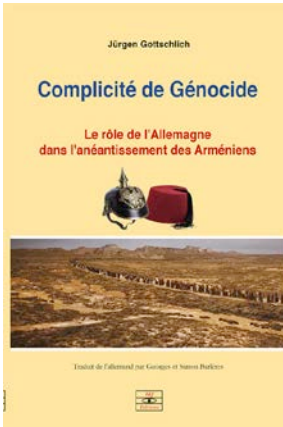
(Twitter MFA)

Vient de paraître

COMPLICITÉ ET GÉNOCIDE LE RÔLE DE L'ALLEMAGNE DANS L'ANÉANTISSEMENT DES ARMÉNIENS

Jürgen GOTTSCHLICH

(Traduit de l'allemand par G. et S. Barrières)

Correspondant de journaux et revues allemands à Istanbul et parfaitement turcophone, car marié à une journaliste turque, Jürgen Gottschlich se trouve confronté en 2010, lors de discussions avec des confrères turcs, avec la question de l'extermination des Arméniens pendant la première guerre mondiale.

La complicité allemande étant évoquée, il veut en avoir le cœur net et se met à investiguer cet aspect du sujet aussi bien en Turquie, en se rendant dans les provinces précédemment occupées par les populations arméniennes, qu'en Allemagne, en faisant des recherches dans les archives militaires allemandes de Freiburg am Breisgau, peu ou pas exploitées jusqu'alors.

Ce sont cinq années de recherches qui le conduisent à écrire ce livre qui met en scène les principaux protagonistes du conflit de la première guerre mondiale, en découvrant les coulisses et les mécanismes qui ont conduit à l'extermination des Arméniens de l'Empire ottoman.

On y assiste à un récit vivant et passionnant qui va jusqu'à la description de l'exfiltration dans le plus grand secret des trois principaux responsables turcs du génocide par des officiers de la marine militaire allemande, dans la nuit du 1er novembre 1918, après la signature de l'armistice de Moudros entre la Turquie et l'Angleterre. Ce récit provient du rapport de l'officier de marine allemand lui-même, Balzer, retrouvé dans les archives, et qui ne paraîtra qu'en 1933, dans une revue allemande d'Anciens Combattants.

La diffusion de cet ouvrage en Allemagne dès mars 2015, année de la commémoration du centenaire du génocide, et les mouvements qu'il a suscités auprès de nombreux hommes politiques allemands, n'est pas étranger à ce que, après différents soubresauts et atermoiements, les députés du Parlement allemand de Berlin (Bundestag) votent, à une large majorité (unanimité moins une voix), un an plus tard, le 2 juin 2016:

ZOHRAB MNATSAKANYAN: "PROMOUVOIR L'IMAGE D'UNE ARMÉNIE CRÉATIVE ET INNOVANTE"

»»» *L'Arménie est connue pour son initiative en matière de la prévention du crime de génocide au Conseil des Droits de l'Homme de l'ONU. De la même manière, nous ferons de l'innovation et de l'éducation créative une priorité nationale et par extension, une priorité de notre politique étrangère.*" a-t-il ajouté.

C'est un processus à long terme comme cela a été le cas de la résolution sur la prévention du crime de génocide: Après des années d'efforts diplomatiques constants, l'Assemblée générale de l'ONU a adopté en 2015 une résolution, présentée par l'Arménie et soutenue par 83 autres États, qui déclare le 9 décembre «Journée internationale de la commémoration et de la dignité des victimes de génocide et de la prévention de ce crime». Il appartient à l'État arménien de promouvoir son agenda d'innovation lors des rencontres internationales comme entre autres le sommet de la Francophonie, tenu à Erevan en octobre 2018. Selon Monsieur Mnatsakanyan, le rôle du gouvernement est de fournir davantage de plateformes, de reconnaissance et d'opportunités à ces entrepreneurs et ils feront le reste dans la direction du développement stratégique et intelligent.

"Pour moi, il est important de promouvoir une autre image de l'Arménie - une Arménie créative et innovante - différente de celle qui rappelle le génocide, les conflits, etc. C'est l'image d'un pays dont le peuple est connu pour sa créativité, ses compétences et son professionnalisme." a-t-il ajouté. ■

Maral SIMSAR

– la reconnaissance du génocide des Arméniens de l'Empire ottoman en 1915-1918, – la reconnaissance de la coresponsabilité allemande dans l'exécution de ce génocide.

Le texte de cette reconnaissance est mentionné en épilogue du livre dans les deux langues, le fac-similé du texte de Loi allemand et sa traduction française.

Cette reconnaissance du Crime contre l'Humanité par le complice, et l'éclairage des faits par un allemand de souche font de cet ouvrage une pierre angulaire de la dénonciation du Crime nié par son auteur principal qu'est la Turquie. ■

* * *

Publication allemande:

Beihilfe zum Völkermord. Deutschlands Rolle bei der Vernichtung der Armenier.

Ch.Links-Berlin – Mars 2010

Publication française bkf-editions – octobre 2018

ԹԱՇՇԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ` ԳԻՐՔԻ ՅԵՂԻՆԱԿ ԵՐԿՐԻ ՀԱԿԱՌԱԿ ԿՈՂՄԸ - ՆԻԿՈՆ ՓԱՇԽՆԵԱՆ

Մաթիկ ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ

Մանկութեանս կարդացած առաջին գիրքերէն, ժիւ Կերնի՝ «Աշխարհի Շրջանը Ութսուն Օրուան Մէջ» երեւակայական յուշագրութեան տպաւորութիւնը ապրեցայ՝ Նիկոլ Փաշինեանի «Երկրի Հակառակ Կողմը» գիրքի ընթերցանութեան ընթացքին: Թէեւ հեղինակը մուտքի ծանօթագրութեան մէջ յայտնած է թէ այս գիրքը պարբերաբար տպագրուած է «Հայկական Ժամանակ» օրաթերթին մէջ, 2008 թուականի Մարտի Մէկի արիւնալի դէպքերէն ետք երբ թաքստոցի մէջ կ'ապրէր: Սակայն այս կացութեան անտեղեակ ընթերցողը, կը հանգի նաեւ նոյն եզրակացութեան, երբ Փաշինեանի երեւակայութեան թռիչքը կը շօշափէ, տասնեակ մը էջեր կարդալէ ետք:

Յառաջաբանին մէջ Նիկոլ Փաշինեան այս հատորը կը նուիրէ Մարտի մէկի տասը նահատակներուն, հաստատելով թէ այդ օրը «Մեծ օր էր, մեծ խիզախութեան մեծ վախկոտութեան, մեծ գիտակցութեան՝ մեծ ապօրինութեան, մեծ վերածննդի մեծ անկման, մեծ սիրոյ մեծ ատելութեան, արեան եւ արցունքի աղօթքի եւ նզովքի: Մարտի մէկը Ազատութեան, Օրինականութեան, Ապագայի բախումն էր ամենայնօրութեան, ապօրինութեան, անցեալի հետ»:

Ճամբորդական գրասենեակի մը ծրագրումի մակարդակով եւ աշխարհագրական մակերեւոյթներու ճշգրտութեամբ, ան կը կատարէ իր շրջապտոյտը օգտագործելով ցամաքային, ծովային եւ օդային փոխադրամիջոցներ, երբեմն ալ հետիոտն հատելով վտանգաւոր տարածքներ, Կրաստանի մէջ իր կացութեան ծանօթներ «-Ռու թուրի՞սթ ես թէ՞ յանցագործ» կ'արտայայտուին երբ իր ապրումները կ'արտայայտէ Փարուսա լիճին մօտ:

«Երկրի հակառակ կողմը» անուանումի գաղափարն է՝ դուրս գալ երեւանէն եւ վերադառնալ նոյն կետին, երկրագունդի ճանապարհորդութեան կլոր շրջանակ մը կատարելէ ետք: Սերբիական անցագիր մը «Բոյան» անունով կը ձեռքբերէ Մակեդոնացի բարեկամի մը շնորհիւ, որուն երբ կը յայտնէ իր ծրագիրը՝ «- Չէ քո ծալը հաստատ պակաս է» կ'արտայայտուի ան:

Փաշինեանի գրիչը սահուն է նման իր խօսելու կարողութեան, հոն կը հանդիպինք համամարդկային ցաւերու, տագնապներու, գրկանքներու, ախտագին վիճակներու, տարբեր ժողովուրդներու մօտ եւ տարբեր երկնակամարներու տակ: Ան ունակութիւնը ունի բարեկամութիւններ եւ մտերմութիւններ հաստատելու իր իջեւանած վայրերուն մէջ:

Շրջապտոյտի ընթացքին իւրաքանչիւր երեւոյթ նկարագրութեան հետ կայ անոր վերլուծական բաժինը, ուր կը ստեղծուի հոգեկան կապը անցեալի եւ բնօրրանի հետ, հայրենիքի եւ հարազատներու կարօտը արտայայտող զգացումներով որ յաճախ կ'արթէ ընթերցողին յուզումը: Փաշինեան կը հաստատէ նաեւ իր համընդհանուր գիտելիքները եւ իր զարգացման բնագաւառները՝ պատմութեան, գրական-

նութեան, արուեստներու եւ մշակութային ոլորտներու ներկայացումով:

Ժիւ Կերնեան երեւակայութեան տպաւորիչ պատում մըն է՝ ճափոնցի գիւտարարի մը հետ իր հանդիպումը գիշերային զբօսավայրի մը մէջ: Իր գիւտարարութեան ընթացքին պատահարի մը պատճառով, ռոպոթ կազմող գիտնականը գժտուած է կնոջը եւ շրջապատին հետ, ան շաբաթավերջի արձակուրդէն վերադարձին՝ Երկուշաբթի առաւօտուն գործատեղիին մէջ պատրաստած երեք ռոպոթներու կողքին, չորրորդ մը կը տեսնէ: Պատճառը՝ առաջին երկու ռոպոթները դիտած էին երրորդին կազմելու գործողութիւնը, գիտնականին բացակայութեան անոնք օգտագործելով Ռոպոթ կազմող կտորները, ծնունդ կուտան չորրորդի մը:

Ճանապարհորդութիւնը նկարագրելու ընթացքին Փաշինեան լայն տեղ յատկացուցած է իր նախասիրութիւններէն մէկուն՝ քիմիքի ճաշակին, որուն հաւատարիմ սիրահարը ըլլալու փաստերը կուտան իր խոհարարական կարողութիւնները, հարազատ պատկերները պատրաստութեան ձեւին, համի եւ բուրմունքի պատկերաւոր նկարագրութեամբ, շարժելով նաեւ ընթերցողին ախորժակը, միշտ կապը ստեղծելով հայրենիքի խոհանոցին հետ: Յիշատակարժան է իր նկարագրութիւնը Հայաստան վերադարձին, երբ ինքնաշարժին պատուհանը բանալով Լաւաշ հացին բուրմունքին գինովութիւնը կ'ապրի:

Վարչապետի ճառերուն մէջ ծանօթ զուարթախոհութիւնը (հիւմոր), տեղ ունի նաեւ իր գրականութեան մէջ, երբ նիւթական ապահովելու համար բարեկամի մը պարտքը պիտի հատուցէ Սորոսէն ստացած վճարագիրով (չէք):

Առհասարակ Հայրենի քաղաքական կեանքին եւ մամուլի մէջ յայտնուող օտար բառերը կը վիստան նաեւ այս հատորին մէջ, ինչ որ խորհրդածութեան առիթ է՝ թէ թաւշեայ յեղափոխութիւնը պէտք է հասնի նաեւ մեր Ոսկեղնիկի փրկութեան:

Ականջալուր եղայ թէ այս գիրքը սպառած է արդէն Հայրենի գրախանութներուն մէջ, երեւոյթ մը որ կը յիշեցնէ Խորհրդային տարիներուն տասնեակ հազարներու հասնող տպաքանակներով իրատարակուած հատորներէն ստանալու համար, մարդկային երկար հերթերը: Անկասկած, որ Փաշինեանի հեղինակած այս սպառած հատորը, ընթերցանութեան պիտի արժանանայ հասարակութեան մօտ, ճանչնալու համար գրագետ վարչապետը: ■

LES CONSÉQUENCES DE LA GUERRE D'ARTSAKH, LES CONSÉQUENCES DU TREMBLEMENT DE TERRE DE SPITAK UN DÉFI SÉCURITAIRE IGNORÉ

Par Derenik MALKHASYAN

Les notions de sécurité nationale se limitent souvent à la composante militaire et, en particulier, à la nécessité d'assurer la sécurité des frontières internationales.

Une telle perception du système de sécurité nationale est probablement conditionnée par l'état de guerre avec l'Azerbaïdjan qui dure depuis 30 ans.

Cependant, le système de sécurité nationale comporte plusieurs niveaux. L'un des principaux objectifs de ce système est d'assurer la sécurité physique de la population tant contre les adversaires externes que contre les catastrophes naturelles ainsi que la sécurité de l'infrastructure socio-économique et son fonctionnement normal. La sécurité physique de la population contre l'ennemi extérieur est assurée convenablement par l'armée, mais le système de protection de la population contre les catastrophes naturelles est boiteux en Arménie.

Malheureusement, au cours des 30 dernières années, nous avons été contraints de subir les conséquences de catastrophes naturelles et des guerres. Dans les deux cas, nous avons eu des pertes humaines et matérielles en milliers, et nos infrastructures ont été ravagées.

Cependant, les conséquences du tremblement de terre de Spitak de 1988 et celles de la guerre d'Artsakh ne sont pas comparables en termes de pertes matérielles et humaines.

Conséquences du séisme de Spitak

La zone touchée par le séisme couvre une superficie de 10 000 km², soit 40% du territoire de la République (comparable au territoire actuel de l'Artsakh) où vivaient 1 million d'habitants. Elle comprenait 21 villes et 342 villages. 17% du parc de logements du pays a été détruit, 170 entreprises industrielles ont cessé leurs activités et des dégâts importants ont été causés dans les villages et les complexes agro-industriels.

Plus de 25 000 personnes ont été tuées dans le séisme: 15 à 17 000 à Gyumri, 4 000 à Spitak, 1 200 à Vanadzor, 500 à Akhuryan et 125 à Stepanavan.

Le pays a subi des pertes économiques de plus de 13 milliards de dollars.

Selon les données officielles, les principales causes des pertes humaines et matérielles sont:

- La sous-estimation du risque sismique dans l'ensemble de la République; le risque sismique de cette zone a été estimé d'une magnitude de 7-8, tandis qu'en 1988, l'ampleur du séisme fut estimée d'une magnitude de 10 à Spitak, de 9 à Stepanavan et de 8-9 à Vanadzor.
- Une commission gouvernementale spéciale chargée d'enquêter sur les conséquences de la catastrophe a constaté que certaines erreurs avaient été commises lors de la conception des bâtiments et des structures. C'est-à-dire que les normes et règles antisismiques n'avaient pas été respectées.
- Les travaux de construction étaient de mauvaise qualité. La technologie de la construction n'a pas été respectée et les matériaux de construction ne répondaient pas aux normes de l'État.
- Le risque sismique de la zone a été sous-estimé et les particularités des conditions techniques et géologiques des sites n'ont pas été prises en compte.
- Les retards dans l'organisation des opérations de secours ont également été à l'origine du nombre important des victimes.
- L'absence de connaissances pertinentes et le manque de sensibilisation de la population pour agir dans des conditions extrêmes.

Cette année marque le 30e anniversaire de ce tremblement de terre, mais les conséquences de la destruction de l'habitat et des infrastructures n'ont pas été éliminées à ce jour. En outre, il existe à Erevan de nombreux immeubles d'habitation qui ont été construits pendant l'ère soviétique, dont la qualité de travail et le type de structure sont les mêmes que ceux des bâtiments qui se sont effondrés à Gyumri et à Spitak.

Les conséquences de la guerre d'Artsakh

Selon les données non officielles publiées sur >>>>

La Gaîté depuis 1928

La Gaîté/Intercome SA
13, Rue de la Rôtisserie
1204 Genève
022 311 87 08
info@lagaite.ch
www.lagaite.ch

Articles de fêtes

Guirlandes, ballons & cotillons
Costumes & accessoires de déguisements
Farces & attrapes
Drapeaux

LES CONSÉQUENCES DE LA GUERRE D'ARTSAKH, LES CONSÉQUENCES DU TREMBLEMENT DE TERRE DE SPITAK UN DÉFI SÉCURITAIRE IGNORÉ

➤➤➤ Aniarc.am, le nombre total des victimes de l'Arménie et de l'Artsakh depuis le début de la guerre d'Artsakh et lors des opérations militaires à la frontière entre l'Arménie et l'Azerbaïdjan de 1991-1994, ainsi que depuis le cessez-le-feu de mai 1994, s'élève à 9 700. L'Arménie et l'Artsakh comptent ensemble plus de 10 000 soldats handicapés, blessés pendant la guerre d'Artsakh et depuis le cessez-le-feu de mai 1994.

Il n'a pas été possible de trouver des informations sur le préjudice matériel subi par la partie arménienne pendant la guerre d'Artsakh.

Après avoir subi un séisme dévastateur, on peut logiquement penser que des mesures auraient dû être prises pour minimiser les pertes humaines et matérielles lors d'une telle catastrophe naturelle. De plus, la majeure partie du territoire arménien se trouve dans une zone sismique, y compris Erevan, où plus de 30% de la population arménienne est concentrée.

Les séismes menacent la sécurité nationale

Après le tremblement de terre, un système de protection sismique a été mis en place, des lois et des actes législatifs ont été adoptés. Un programme d'État à long terme a été élaboré pour la réduction des risques sismiques, notamment à Erevan. Cependant, la capitale surpeuplée n'est pas prête à résister à un séisme de magnitude 9.

En 2013, dans une interview donnée à Mediamax, Zaven Khlghatyan, directeur du centre de protection sismique auprès du ministère des situations d'urgence déclarait: *"Selon des estimations préliminaires, 20% des 4 800 immeubles d'habitations à Erevan ne sont pas conformes en termes de stabilité sismique. Ils devraient être démantelés et remplacés par de nouveaux bâtiments. Environ 60% des immeubles d'habitations ont besoin de renforcement parasismique. Ainsi, en cas d'un fort séisme, seul 20% des immeubles d'habitations ne s'écrouleraient pas mais subiraient des dommages."*

Dans la même édition de Mediamax, il est mentionné que les experts arméniens et japonais avaient étudié plusieurs scénarios d'éventuels tremblements de terre.

Ainsi, selon un scénario, en cas d'un fort séisme près de Garni en cours de journée, environ 100 000 personnes perdraient la vie et 40% des bâtiments s'effondreraient à Erevan. Si le tremblement de terre a lieu durant la nuit, le nombre de victimes atteindrait 250 000.

La perspective de perdre 250 000 personnes en quelques secondes et de subir des dommages matériels d'une valeur de plusieurs milliards de dollars ne constitue-t-elle pas une menace sérieuse pour la sécurité de l'État? Même s'il existait un risque de perdre quelques milliers de vies en quelques secondes, l'État devrait prendre des mesures pour réduire ce risque au minimum et se prémunir autant que possible contre ces dangers.

La question des immeubles d'habitations à risque dans la capitale n'a pas fait partie de l'ordre du jour de la campagne électorale du conseil municipal d'Erevan (23 septembre 2018). Les représentants des forces politiques qui se sont présentés aux élections pour l'administration de la ville n'ont pas abordé ce problème.

Aznavour à Gumri après le séisme de 1988

Le gouvernement central n'a pas un plan stratégique non plus pour renforcer et reconstruire les logements à risque notamment à Erevan, ce qui permettrait de résister à éventuels séismes importants. De plus, pour un pays en état de guerre, la protection de l'arrière-front contre divers dangers, tant naturels que provoqués par l'homme, est une question de sécurité nationale.

Bien entendu, pour résoudre ce problème, il est nécessaire de mobiliser des ressources financières importantes, mais en cas d'une catastrophe éventuelle, des investissements encore plus importants seraient nécessaires pour remédier aux pertes matérielles. Naturellement, il ne serait pas possible de remédier aux pertes humaines. ➤➤➤

MÉMOIRES D'UN ORPHELIN ARMÉNIEN: 1914-1920

Karnig PANIAN

Traduit de l'anglais par
Chant MARJANIAN, Jean-Michel BILEMDJIAN
Éditions Hémisphères

«*Quel est ton nom ? - Vartan, répond mon voisin le plus naturellement du monde. Fawsi Bey pousse un hurlement et assène à l'enfant une gifle d'une telle violence que celui-ci tombe à terre. - Oublie ce prénom, chien, il faut l'oublier! Maintenant tu t'appelles Ahmed et tu es le numéro 549! vocifère le directeur. C'est à mon tour d'être interrogé. - Je m'appelle Karnig, dis-je. À peine ai-je prononcé ces mots qu'un coup violent me projette au sol. Je m'évanouis.*»

Témoignage exceptionnel: celui d'un enfant confronté à l'horreur du génocide des Arméniens. Gurun, Anatolie, avril 1915. Karnig Panian a cinq ans. Roulements de tambour: le crieur public annonce la mobilisation générale. Les conscrits arméniens rejoignent leur centre de recrutement; ils ne reviendront jamais.

Quelques semaines plus tard, une caravane de déportés, dont 22 familles du clan Panian, quitte la ville pour le camp de concentration de Hama, aux portes du désert syrien. Des centaines de malheureux y meurent chaque jour. Karnig perd successivement sa mère, sa sœur, son jeune frère. Il est accueilli à l'orphelinat arménien voisin, puis, sur ordre de Djemal Pacha, envoyé avec plus de mille autres enfants à l'orphelinat d'Aïntoura, près de Beyrouth, afin d'y être « turquifié ».

Karnig Panian livre un témoignage bouleversant des méthodes inhumaines appliquées par l'administration de l'établissement: attribution d'un numéro de matricule, échange des noms et prénoms arméniens avec des noms et prénoms turcs, interdiction de parler l'arménien et de faire une quelconque référence à la religion chrétienne, humiliation permanente et sanctions d'une sauvagerie inouïe. Pourtant, la résistance des orphelins s'organise, dirigée par les plus âgés (14 ans)... ■

* * *

Karnig Panian est né en 1910 à Gurun, en Anatolie. Après la guerre, il poursuivra de brillantes études au lycée arménien Nshan Palanjian Djemaran de Beyrouth et jusqu'à sa mort, le 23 juillet 1989, il consacra sa vie à l'enseignement et à la sauvegarde de la langue, de l'identité et de la culture arméniennes.

LES CONSÉQUENCES DE LA GUERRE D'ARTSAKH, LES CONSÉQUENCES DU TREMBLEMENT DE TERRE DE SPITAK UN DÉFI SÉCURITAIRE IGNORÉ

►►► En résumé, nous pouvons affirmer qu'Erevan, ville densément peuplée et d'importance stratégique, n'est pas suffisamment préparée pour faire face à une catastrophe sismique. En outre, aucune mesure n'a été prise à ce jour dans cette direction et, actuellement, les mesures visant à aligner les logements vulnérables de la capitale sur les normes de sécurité parasismique ne sont pas visibles. Il n'existe pas de plan stratégique coordonné pour aligner le parc de logements de la capitale sur les normes de résistance aux séismes.

Après la révolution de velours du printemps 2018, nous pouvons espérer que le gouvernement actuel, conscient de l'importance d'assurer la sécurité nationale dans tous les domaines, accordera toute l'attention aux menaces qui pèsent sur l'existence physique des citoyens. En ce sens, l'Arménie peut prendre exemple sur le Japon, qui a une expérience riche et bien développée dans la préparation et la résistance aux catastrophes naturelles et provoquées par l'homme. ■ D.M.

Source: ANALITIKON, Stepanakert
(traduit de l'arménien par Artzakank)

Vient de paraître

ONE PERSON DIED

Alina MNATSAKIANIAN

One person died est une publication qui poursuit d'une part et documente d'autre part l'œuvre thématique de l'artiste Alina Mnatsakanian sur le génocide arménien. La publication se compose de deux livres.

Un livre d'artiste de 500 pages dans lequel la phrase «one person died» se répète 1 500 000 fois en référence aux victimes du génocide des Arméniens. C'est une reconnaissance de chaque personne tuée pendant ce génocide, une répétition nécessaire qui permet de visualiser l'immensité d'un tel crime.

Le second volume est un cahier regroupant des textes, accompagnés de documents visuels, à propos du corpus d'œuvres *One Person Died* et de ses origines dans le travail d'Alina Mnatsakanian, chacun dans sa langue, avec une traduction anglaise en regard. Les auteurs sont: Karine Tissot, Centre d'art contemporain, Yverdon-les-Bains; Mario Casanova, Museo e Centro d'Arte Contemporaneo del Ticino, Bellinzona; Alice Henkes, critique d'art, Bienne; Ramela Grigorian, Los Angeles Pierce College; Suren Manukyan, directeur adjoint du Musée et de l'Institut du Génocide Arménien, Erevan. ■

art&fiction, éditions d'artistes
16 Avenue de France - 1004 Lausanne

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԵՐԵՒՅԹ ՄԱՆԿԱԳԻՐՆԵՐ ԶԱՅՐԵՆԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

Վերոնի Ե. Կարո ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հայաստան այցելողները յաճախ կը գտնուին հետաքրքրական ու հաճելի նորություններու դեմ յանդիման:

Սփիւռքահայերը որքան ալ զմայլին հայրենի երկրի գեղեցկություններուն, համադամ խորովածներուն եւ միջնադարու ու սովետական շրջանի մշակութային կոթողներու իւրայատկութեան վրայ, կը վերադառնան իրենց բնակավայրերը Երեւանի մէջ լոյս տեսնող օրաթերթերէն կամ շաբաթաթերթերէն առանց գէթ մէկ օրինակ տեսած ըլլալու: Ըստ երեւոյթի, արտասահմանի հայերուն հայրենի իրականութեան եւ նաեւ քաղաքական կեանքին հետ գրեթէ միակ առնչութիւնը Երեւանի թաքսիի վարորդներուն հետ շաղակրատութիւնն է:

Եւ ո՛վ զարմանք, սեպտեմբեր 2018 թուականին բոլոր վարորդներն ալ (բացի մէկէն, որպէսզի յարգուի բացառութեան օրէնքը) կը խօսէին նոյնաման - թէ բան մը փոխուած է, եւ թէ մեծ յոյս ունէին թէ աւելի լաւ պիտի լինի ... եթէ խանգարիչներ իրենց գործը չկատարեն:

Հայրենիք կատարած մեր վերջին այցելութեան ընթացքին ունեցանք բազմաթիւ հաճելի հանդիպումներ հայրենի գրողներու, ակադեմականներու եւ նաեւ Երեւանի գլխաւոր գրադարաններու պատասխանատուներուն հետ: Հասարակաց գրական ու մշակութային հետաքրքրություններ ու մտահոգություններ գլխաւոր առանցքը կը կազմէին նման հանդիպումներուն եւ անպայմանօրէն ալ, գիր ու գրականութեան փոխանակումով: Հասարակաց ցաւ էր, որ հայրենիք-սփիւռք մամուլի ու գիրքի փոխադրութիւնը կախեալ էր խմբագիրներու ու հեղինակներու անձնական ճամբորդութիւն-բեռնակրութիւններէն, եւ ոչ թէ պետական պատկան մարմիններու բարեացակամ հոգածութենէն, ինչ որ էր պարագան նախա-անկախութեան տարիներուն:

Լուսնէ Սարգիսեան

Լիբանանահայ Հայկ եւ Էլզա Տիտիգեաններու կառուցած, "Երեւան Իմ Մեր" բարեսիրական հաստատութեան հովանաւորութիւնը վայելող Վարպետաց Տան մատենադարանին մէջ հանդիպեցանք գեղեցիկ նկարագարողմներով, արեւելահայերէն եւ ռուսերէն լաթակազմ մանկապատանեկան շարքի մը, բոլորն ալ

հեղինակուած Լուսնէ Սարգիսեանի կողմէ: Կարծէ որ կշեք խորագիրները. *Վիշապ Նեսին, Քաչալ ոզնին, Յերոսներ* (նաեւ ռուսերէն), *Թէ ինչպէս փոփկը ճիշդ շնչել սովորեց, Կափիղկա, Թզուկ Սզուկը, Երեք Վիշապ, Դաւիթ, Հայկ եւ Բազիլիկուս, Քոյր, Նռան հատիկներ* (նաեւ ռուսերէն), *Թագաւորն ու Վիշապը* (նաեւ ռուսերէն), *Սաղափ:* Տեսանք նոյն հեղինակին գրի առած *The magic buttons* խորագրուած անգլերէն գրքոյն ալ:

Լուսնէ Սարգիսեանի անունին կրկին հանդիպեցանք Սփիւռքի Նախարարութեան աշխատակազմի պատասխանատու Պրն. Երան Սիմոնեանի գրասենեակին մէջ: Երբ կը յայտնէիք մեր ուրախութիւնը, թէ մանկապատանեկան նման գիրքեր կը հրատարակուին Երեւանի մէջ, ան մեզի նուիրեց իր գրասենակին հանդիպակաց պահարանին մէջ գտնուող Լուսնէ Սարգիսեանի հեղինակություններէն երեք հատոր (*Վիշապ Նեսին, Ճաղատ Ոզնին* եւ *Թզուկ Սզուկը*), եւ բոլորն ալ վերծանուած ... արեւմտահայերէնի: Մի քանի օր ետք ալ պիտի բախտաւորուէիք անձնապէս հանդիպելու եւ ծանօթանալու վերոնշեալ գրքոյնները արեւմտահայերէնի վերծանողին, նախկին Գամիշլիահայ, մանկապատանեկան *Հայկաշխարհ* կայքի խմբագիր՝ Տիկ. Նայիրի Սկրտիչեանին, եւ իրմ պիտի տեղեկանայիք թէ վերոնշեալ խորագիրներէն 5-ը հրատարակուած էին արեւմտահայերէնով, եւ այլ խորագիրներ ալ Արցախի, Գիւմրիի եւ Գաւառի բարբառներով:

Եւ այս բոլորին մէջ ամենէն հետաքրքրականը եւ ուրախացուցիչը այն է թէ, Տիկ. Լուսնէ Սարգիսեանը ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ Հայաստանի Հանրապետութեան Առաջին Տիկինը: Տակաւին վերջերս սփիւռքահայ մամուլի էջերուն մէջ տեսած էիք Տիկ. Լուսնի ամուսնոյն, Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ՝ Պրն. Արմէն Սարգիսեանին լուսանկարները, ուր ան կը տեսնուէր Քասբատի պուրակին մէջ մանուկներուն հետ պաղպաղակ համտեսած ժամանակ:

ՎԱՐՁԿԱՆ ԼՈՊԻՆԵՐԸ ԱՆՉՕՐ ԵՆ ԱՂՆԱԴՈՒՐԻ ԴԻՄԱՑ

Բագրատ ԷՍԴՈՒԳԵԱԼ

Բովանդակ հայաշխարհը կը սգայ ֆրանսահայ երգիչի՝ Շարլ Ազնաուրի կորուստը: Մահը սուգ կը պարտադրէ: Սիրելի մը անվերադարձ հեռացումը թախիժ կը պատճառէ: Սա պահուն, Ազնաուրի մահով, այդ բոլորին զուգահեռ եւ խիստ հակասական երեւոյթով, մենք կրնանք նաեւ սոսել իր յաղթանակը:

Շահնուր Վաղինակ Ազնաուրեանի մահը պակասաբար մըն է նաեւ ամբողջ կեանքի մը տեւողութեամբ կուտակուած յաջողութիւններու շարանին: «Արաս» հրատարակչութեան կողմէ հրատարակուած կենսագրութիւնը յաղթանակի բազմաթիւ օրինակներ կը նկարագրէ՝ սկսելով անոր բեմական կեանքի առաջին աստիճաններէն: Նուաճած բոլոր բարձունքներուն հասած է յամառ պայքարով՝ մաքառելով ինչ ինչ դժուարութիւններու դէմ:

Դժուար էր գաղթական մը ըլլալով՝ նախ մուտք գործել ֆրանսական բեմէն ներս, ապա մագլցիլ այդ ճանապարհի սանդուխներով ու հասնիլ գագաթ, այդ բարձունքէն հաղորդուիլ աշխարհի չորս ծագերուն եւ այդ բոլորին մէջ պանծացնել նաեւ հայու անունը:

Թուրքիոյ մէջ պետութեան անունով գործող քաղաքական միտքը երկար ժամանակ դժգոհեցաւ բուռ մը հայուն համաշխարհային գետնի վրայ տիրացած ուժէն: Ամէն անգամ որ խորհրդարանի մը օրակարգին կու գար Յայոց ցեղասպանութեան խնդիրը, թուրք գործիչներ կը փորձէին տրամաբանական բացատրութիւն մը գտնել այդ բանաձեւին բարձրացման ետին: Երկար տարիներ այս երեւոյթը մեկնաբանեցին ընտրութիւններով, միջնորդ իրենք եւս ունէին սփիւռք այդ երկիրներու մէջ: Ապա, չես գիտեր՝ ո՞ր խելքին ծառայելով, մտաբերեցին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ գործող լուսնական ընկերութիւններու դիմել: Հսկայ գումարներ վճարեցին այդ ընդհանրապէս հրեական ծագումով կազմակերպութիւններուն: Կ'ակնկալէին, որ տուեալ ընկերութիւնը զանազան եղանակներով պիտի կաշառէ քննարկականներ կամ ծերակուտականներ, որոնք Թուրքիոյ ի նպաստ դիրք պիտի բռնեն ամերիկեան քաղաքական դաշտին վրայ:

Անշուշտ որ ապարդիւն էին այդ բոլորը: Ապարդիւն էր, քանի որ մղուած էր չար միտքով: Անարդարութիւնը անխուսափելի կերպով պիտի պարտուէր արդարութեան դիմաց: Թուրքիոյ պետութեան միջամտութիւնը տուարներուն դիմաց կանգնած էր Ազնաուրը՝ իր արդար, մարդասէր, համամարդկային բոլոր յատկութիւններով: Մեծխօսիկութեան կարիք չունէր ան: Կը բաւարարուէր իր գործը, որ դեգրած ուղին լաւագոյնս կատարելով:

Կ'արժէ անելնել այլ երեւոյթ մը: Դարձեալ «Արաս» հրատարակչութեան միջոցով կարդացած ենք Միսաք Մանուշեանի յուշերը: Յոն եւս կը հանդիպիլք յետ եղեռնեան տարիներուն Ֆրանսա ապաստանած գաղթականի մը կերպարին: Աւելին. կը տեսնենք, որ Մանուշեան մտերիմ եղած է Ազնաուրեաններուն: Վաղինակը դեռատի պատանի մըն էր այդ տարիներուն, երբ Միսաք իր ամբողջ եւութեամբ մաս-

ՄԱՆԿԱԳԻՐՆԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

»»» Հետաքրքրական երեւոյթը շարունակուեցաւ Խնկոյ Ապեր մանկական գրադարան այցելութեան օրը, երբ գրադարանի տնօրէնուհի՝ Տիկ. Ռուզան Տոնոյեանէն ստացանք տակաւին վերջերս հրատարակուած մանկապատանեկան հրատարակութիւն մը, հեղինակութեամբ Պարոն Վարչապետին՝ Նիկոլ Փաշինեանին: Գրադարանի տնօրէնութիւնը անցեալ մարտին Պրն. Փաշինեանէն կը խնդրէ (երբ ան տակաւին վարչապետ չէր) մանուկներու համար ընթերցում կատարել, իսկ ան կ'որոշէ այս առիթով պատմուածք մը գրել եւ ընթերցել մանուկներուն, գրադարանի հիանալի դահլիճին մէջ: Տակաւին վերջերս, *Չար տնակի հեքիաթը* խորագրեալ այդ պատմուածքը, հրատարակուած է գունաւոր կողքի մը տակ, եւ իւրաքանչիւր էջին վրայ մանուկ-պատանիի մը գեղանկարով:

Առաջին Տիկինը եւ Վարչապետը մանկագիրներ, եւ Նախագահն ալ մանուկներու իսկական բարեկամ մը. Իսկապէս բան մը փոխուած է Հայրենիքի մէջ ... դէպի լաւը: ■ Վ. Ա. Կ. Ա.

մասնակցած է ֆաշիստներու դէմ ֆրանսական դիմադրական շարժումին: Ահաւասիկ՝ կերպար մը եւս, որ ինքնին լուսնի մը ազդեցութիւնը գործած է ֆրանսացի հասարակութեան վրայ: «Կարմիր որմագը»-ի հերոսին ազդեցութիւնը վարձկան լուսններով չէզոքացնելը այդքան ալ դիւրին բան չէ: Մանուշեան, Ազնաուր կամ Ուլիկըմ Սարոյեան իրենց գործին բնական արդիւնքով հայուն անունը պանծացուցին իրենց ապրած երկիրներուն մէջ: Այդ է պատճառը, որ Մաքրոն ֆրանսական շանսնէի արքային մահուան գոյժը յայտնած պահուն կը յիշէ հայ ժողովուրդը: Այդ է պատճառը, որ Փարիզի քաղաքապետը Էյֆելի աշտարակը կը լուսաւորէ ի յիշատակ Շարլ Ազնաուրի՝ ներքեւը գետնէն վե՛ծ պաստառ, որուն վրայ իր երգերով կը տողանցէ Ազնաուրը: Նոյն պահուն Երեւանի եւ Գիւմրիի մէջ հայ ժողովուրդը իր յարգանքի տուրքը կը մատուցէ մոմավառութիւններով եւ ազնաուրեան երաժշտութիւն լսելով:

Ազնաուր եւս «մահուամբ զմահ կոխեաց»: Յարգանք իր վաստակին: ■ (ԱԿՕՍ)

LA PRÉSENCE DE KASA À GUMRI

C'est en 1997 que KASA a découvert la tragédie de Gumri puis du nord de l'Arménie, suite au terrible tremblement de terre du 7 décembre 1988: maisons et routes éventrées, population relogée dans de sordides *domiks*, nombreux handicapés ou orphelins, taux de chômage prohibitif, une ville sombre et comme figée, à l'image de la pendule de la place principale, arrêtée à 11h41, l'heure du cataclysme.

Fortement interpellés nous avons aussitôt décidé de soutenir une trentaine de familles particulièrement précarisées et d'accorder des bourses à des jeunes désireux de se former en dépit des conditions désastreuses de leur ville.

Mais en réalisant que notre engagement n'aurait de sens que s'il s'ancrait en amont, pour redonner sens à ces mamans désemparées, à ces enfants qui ne savaient pas jouer, à ces jeunes qui ne rêvaient que de partir à l'étranger.

C'est ainsi que nous avons construit en 2006 le Centre *Arevamanuk*, initialement prévu pour trois fonctions : accueillir la Fondation psycho-sociale *Arevamanuk*, qui offrait des prestations psychologiques et sociales réparatrices et novatrices à la population de cette cité décimée, héberger les services de réhabilitation de la Fondation *Arabkir* ; et permettre à KASA de développer ses activités spécifiques: soutien de familles et de boursiers, espace de jeux et d'ouverture au monde pour les enfants et les adolescents, clubs de réflexion pour les jeunes, programmes de formation à l'emploi.

Avec les années la situation a évolué la Fondation *Arabkir* a trouvé d'autres locaux plus proches d'un établissement médical, *Arevamanuk* a concentré ses activités. Et KASA s'est développée.

Nous continuons fidèlement l'accompagnement psycho-social de 24 familles et finançons un programme d'école des parents, en collaboration étroite avec la Fondation *Arevamanuk*. Près de 250 enfants et adolescents prennent annuellement conscience de leurs potentialités et de leur rôle dans la cité, plusieurs clubs de jeunes encouragent des initiatives locales en vue de plus de démocratie et de sauvegarde de l'environnement. Divers programmes créent des passerelles entre le monde des études et celui de l'emploi.

Par ailleurs notre centre se profile comme un Centre d'accueil et de formations: pour des touristes, des voyageurs, des collaborateurs, mais aussi des sessions de jeunes et de professionnels d'Arménie et de l'étranger.

Bref, nous avons décidé d'adapter les locaux à nos nouveaux besoins, en réaménageant complètement l'aile nord du bâtiment.

Au rez-de-chaussée un hall lumineux conduit à une grande salle colorée et multifonctionnelle, pour conférences, sessions, réunions en tout genre, complétée par une seconde pièce polyvalente. Et un espace de jeux chaleureux accueille les plus jeunes.

Aux premier et deuxième étages vous accueillent huit chambres à coucher entièrement rénovées, chacune avec sa salle de bain, une salle à manger et un petit sa-

lon, de quoi héberger confortablement plus de vingt touristes ou participants à des sessions.

Aux premier et deuxième étages vous accueillent huit chambres à coucher entièrement rénovées, chacune avec sa salle de bain, une salle à manger et un petit salon, de quoi héberger confortablement plus de vingt touristes ou participants à des sessions.

Notre objectif est triple:

- bien séparer l'aile destinée à la gestion des programmes de celle de l'accueil et des formations;
- augmenter les ressources financières pour couvrir les charges de ce grand bâtiment;
- et surtout participer à la revitalisation en particulier touristique de Gumri.

Salle de jeux

De fait, à la veille du 30ème anniversaire du cataclysme de 1988, la ville semble enfin sortir d'un sombre cauchemar: les rues centrales sont repavées à l'ancienne, plusieurs maisons réhabilitées même si les *domiks* n'ont pas encore tous disparu nonobstant de nombreuses promesses pré-électorales, de nouvelles usines se développent, des établissements de formation tels que TUMO en informatique font un tabac. Cet été l'artère principale qui conduit à la mairie était noire de jeunes déambulant gaiement, les terrasses de café bruisaient de toutes les langues, des nombreux membres de la diaspora venus découvrir le visage de leur pays après *la Révolution de Velours*, le sourire revenait sur les visages : quel contraste !

KASA est très fière de contribuer à son échelle à la renaissance de la ville en ajoutant à son panel de services ce *Centre d'accueil et de formations*: nous proposons des prestations de qualité mais moins coûteuses qu'à l'hôtel, sans oublier des perspectives de partenariat avec d'autres prestataires de services tels qu'Artush Yeghiazaryan, qui a ouvert un restaurant bio valorisant les produits locaux, *Herbs and Honey*.

Et si vous mettiez Gumri et notre centre au programme de votre prochain voyage en Arménie? Nous vous y accueillerions avec grande joie et pourrions vous faire découvrir les trésors de cette cité riche de fortes traditions qui ne demandent qu'à être revalorisées en compagnie d'une jeunesse dynamique! ■

Infos kasa@kasa.am
ou Monique Bondolfi: + 41 21 728 50 78
Détails et prix voir www.kasa.am

LES VISITES DE TRAVAIL DU PRÉSIDENT ARMEN SARKISSIAN PROMOTION DE L'ARMÉNIE DANS LE MONDE DES AFFAIRES

Ces derniers mois, le président Armen Sarkissian a participé à plusieurs sommets et forums économiques d'importance internationale et a rencontré les dirigeants d'un grand nombre de sociétés, de banques et d'organisations de premier plan qui sont des acteurs majeurs dans le monde des affaires globales.

Du 21 au 23 septembre, M. Sarkissian a participé à Chamonix (France) au sommet *Summit of Minds*, une rencontre réunissant 300 participants de 28 États autour de discussions multidimensionnelles sur l'élargissement des possibilités d'investissement et des décisions stratégiques dans le monde contemporain et sur le facteur humain associé. Invité en tant que conférencier, le président d'Arménie a conclu un accord afin d'organiser un sommet similaire en Arménie, en particulier dans les domaines des modes de vie sain, de la transformation des produits agricoles, etc.

(www.president.am)

Dans le cadre de ce sommet, le président Sarkissian a organisé un déjeuner d'affaires avec des représentants du Parlement européen et avec plus d'une vingtaine de sociétés, de fonds, d'organisations et de banques tels que Google, Nasdaq, Cargyll, McKinsey, Revolution, Nestlé, Pictet et Lombard Odier, Accor, Publicis, One Ragtime, Société Générale, Alfa Bank, Bridgepoint et Kleinwort Hambros. Il leur a présenté le climat des affaires en Arménie et a souligné le rôle que le pays joue en tant que trait d'union entre l'Union européenne et l'Union économique eurasiatique.

Du 22 au 25 octobre, M. Sarkissian a effectué une visite de travail en Suisse. Il a participé au 6e Forum mondial sur l'Investissement 2018 qui s'est tenu au Palais des Nations à Genève. Ce congrès était organisé par la Conférence des Nations Unies sur le Commerce et le Développement (CNUCED). Lancé il y a dix ans, le Forum mondial sur l'investissement constitue le plus important rassemblement pour les politiques d'investissement. L'événement, qui a lieu tous les deux ans, a réuni 5 000 participants, dont une dizaine de chefs d'État, quarante ministres et une kyrielle de PDG de multinationales, autour du rôle de la finance dans la réalisation des Objectifs de Développement Durable (ODD) d'ici à 2030. L'ONU s'est notamment fixé comme but d'éradiquer la

pauvreté et de protéger la planète. Il s'agit de la plus grande réunion dans la Genève internationale cette année.

Invité d'honneur avec ses homologues du Botswana, de Mongolie, de Namibie, le Premier ministre du Cambodge et la Princesse Astrid de Belgique, le président Sarkissian a prononcé un discours au cours du Sommet des Leaders mondiaux.

Pavillon d'Arménie au Village d'investissement
(de la page Facebook de Hayk Hovhannisyanyan)

Par ailleurs, au cours de la session consacrée à l'Europe de l'Est et à l'Asie Centrale, Hayk V. Hovhannisyanyan, représentant commercial d'Arménie en Suisse, a présenté l'attractivité de l'Arménie pour les investisseurs. C'est également à son initiative que l'Arménie a tenu un pavillon dans le Village d'investissement organisé en parallèle avec ce sommet.

En marge de ce Forum, le 24 octobre, Hayk V. Hovhannisyanyan a organisé une soirée d'affaires tripartite Belarus-Arménie-Suisse au Château du Grand Malagny, siège de la société Franck Muller.

H. Hovhannisyanyan, soirée d'affaire tripartite Belarus-Arménie-Suisse
(de la page Facebook de Hayk Hovhannisyanyan)

Le 25 octobre, le président Armen Sarkissian a participé à l'ouverture de la 20e session annuelle de la conférence *Homeland and Global Security* du Forum de Crans Montana, dont il été l'un des invités d'honneur. Le Forum Crans Montana est une plateforme stimulant la coopération internationale. Des décideurs clés de plus de cent pays y discutent dans une ambiance non formelle des questions sociales, >>>

LES VISITES DE TRAVAIL DU PRÉSIDENT ARMEN SARKISSIAN PROMOTION DE L'ARMÉNIE DANS LE MONDE DES AFFAIRES

➤➤➤ économiques et sécuritaires. L'intervention de M. Sarkissian s'est portée sur l'importance de trouver de nouveaux moyens pour faire face aux nouveaux risques pour la sécurité mondiale.

Au cours de sa visite à Genève, Monsieur Sarkissian a rencontré entre autres, le président de la Confédération Alain Berset, le Secrétaire général de la CNUCED Mukhisa Kituyi, le directeur fondateur de Horasis Center, Frank-Jürgen Riocher ainsi que les dirigeants de Vertex Venture Holdings de Singapour, de Swiss Sustainable Finance Company, de Siemens. Lors de ces rencontres, le président arménien a encouragé ses interlocuteurs à investir en Arménie.

En profitant de leur présence à Genève, le président et son épouse Nouneh Sarkissian ont visité le siège de la société Franck Muller. Le co-fondateur et président de la société Vartan Sirmakes a affirmé à cette occasion que lui et ses fils étaient prêts à intensifier leur participation dans le développement de l'Arménie et d'Artsakh à travers divers programmes.

Le 24 octobre, dans la soirée, M. et Mme Sarkissian ont rencontré les représentants de la communauté arménienne au Château de Penthes dans une ambiance amicale et décontractée.

* * *

"Reconnaître le génocide arménien le 11 octobre serait apprécié"

Dans une interview accordée à la RTS, le président Sarkissian a exprimé l'espoir que les commémorations du centenaire de la fin de la Première Guerre Mondiale seront l'occasion d'une "reconnaissance" ou d'un "rappel du génocide subi par les Arméniens".

"Je ne sais pas comment on peut parler de la Première Guerre mondiale sans revenir à l'histoire tragique qui s'est déroulée voici 103 ans et sans parler du génocide. La reconnaissance par les chefs d'État ou un rappel des chefs d'État serait vivement apprécié par moi-même, par l'Arménie et par toute la nation arménienne" a-t-il déclaré.

Questionné sur son message au président turc Recep Tayyip Erdogan, M. Sarkissian s'est dit prêt à un dialogue et a invoqué ses convictions chrétiennes. Il n'a pas exclu un jour le pardon mais "le pardon vient après la reconnaissance", a-t-il ajouté. ■

Sources:

www.president.am
worldinvestmentforum.unctad.org
<http://www.cmf.ch/>
www.rts.ch

UNE FERME POUR MINER DU BITCOIN ET DE L'ETHER POUR 50 MILLIONS DE DOLLARS

par Valentin CIMINO

L'Arménie entend bien compter dans le développement des crypto-monnaies

(www.armenia.com.au)

Mais qu'est ce que c'est qu'une mine de crypto-monnaie? En fait, le minage est une opération technique permettant de valider un ensemble de transactions à l'intérieur d'un bloc, d'où le terme blockchain. L'Arménie entend bien avoir son mot à dire dans le développement du Bitcoin et de l'Ethereum. Le média *Chepicap* explique qu'une mine de 50 millions de dollars vient d'ouvrir dans le pays. 3 000 machines sont déjà en place et 120 000 mineurs supplémentaires devraient rejoindre le projet dans les mois à venir.

L'achat de bitcoin pourrait devenir une opération courante sur les automates bancaires. La monnaie virtuelle est devenue très populaire, mais sa régulation et son utilisation restent un défi. À titre indicatif, le positionnement de la Banque de France sur ce sujet est très clair puisqu'elle recommande à tous de ne pas spéculer dessus ou alors c'est aux risques et périls des potentiels spéculateurs. Ici, il s'agit du premier projet minier en Arménie. Celui-ci voit le jour dans la capitale arménienne, à Erevan. Il est dirigé par la société d'investissements immobiliers arménienne Multi Group Concern et par la société maldivienne Omnia Tech International.

La cérémonie d'ouverture de cette ferme minière avait lieu le 18 octobre 2018 dans le pays. Pour l'occasion, le Premier ministre du pays, Nikol Pashinyan était présent. Certains hommes d'affaires venus de Chine, de Corée du Sud et des Émirats arabes unis ont également assisté au lancement de la mine. Gagik Tsarukyan est un entrepreneur arménien, il est aussi le responsable de Multi Group. Lors de la cérémonie, il a annoncé la somme investie dans le projet. Ce sont bien 50 millions de dollars qui doivent permettre le bon développement de la mine. Bitcoin.com a tenu à s'exprimer à propos du lancement du projet. La société rapporte que l'Arménie a la volonté de créer sa propre Silicon Valley en créant une zone économique franche dotée d'un centre de technologie avancée. ■

(www.siecldigital.fr)

ՅԵՌՈՒՄՏԱՄԱՐԱԹՈՒՑ ՄԵԾ ԱԿՆԿԱԼԻՔՆԵՐ ԿԱՆ. ԶԱՅԿԱԿ ԱՐՇԱՄԵԱՆ

Իրականացուած աշխատանքների, «Յեռուստամարաթոն-2018»-ին ներկայացուող ծրագրերի և մի շարք այլ հարցերի շուրջ «Արցախ-պրես»-ի թղթակիցը գրուցել է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի նոր գործադիր տնօրէն Զայկակ Արշամեանի հետ:

- Պարոն Արշամեան, «Յեռուստամարաթոն-2018»-ին ընդառաջ արդէն կատարուել են առաջին նուիրատուութիւնները: Զետաթրքիը է՛ այս ընթացքում եղե՞լ են նոր նուիրատուութիւններ:

- Նախ նշեմ, որ հիմնադրամը UNIBANK ARMENIA ընկերութեան կողմից արդէն ստացել է առաջին խոշոր նուիրատուութիւնը՝ 15 միլիոն դրամի չափով: Իսկ Տորոնտոյի տեղական մարմինն այս տարուայ բարեգործական ճաշին հաւաքել է 1 մլն 300 հազար կանադական դոլար (1 մլն ամերիկեան դոլար): Նուիրատուութիւններ, իհարկէ, լինում են, սակայն գումարների մասին հիմնականում յայտարարում է հեռուստամարաթոնի ժամանակ: Այս ընթացքում գտնուում էի ԱՄՆ-ի Կալիֆոռնիա նահանգում, որտեղ բազմաթիւ հանդիպումներ եմ ունեցել բարերարների հետ: Խօսել ենք Հայաստանում և Արցախում իրականացուելիք տարբեր ծրագրերի մասին: Վստահ եմ, որ այս տարուայ հեռուստամարաթոնին չենք սահմանափակուելու միայն արևային ջրատաքացուցիչների տեղադրման և խորքային հորերի հորատման ծրագրերով: Այս տարուայ գումարները փորձելու ենք ուղղել նաև կրթութեան, մշակոյթի և այլ տարբեր ոլորտների, որոնք նոյնպէս հոգածութեան կարիք ունեն:

- «Յեռուստամարաթոն-2018»-ի հանգանակուած գումարներով ինչքանո՞վ են ընդլայնուելու սկսուած ծրագրերը, և յստակեցուել են արդե՞օք 2019-ին մեկնարկելիք նոր ծրագրերը:

- Ծրագրերի ընդլայնումը կապուած է հաւաքուող գումարների հետ: Ինչքան գումարները շատ լինեն, բնականաբար, ծրագրերն այնքան կ'ընդլայնուեն յատկապէս ոռոգման ջրի՝ խորքային հորերի առումով: Առաջին հերթին պէտք է ուսումնասիրութիւն և կարիքների գնահատում կատարուի՝ հասկանալու, թէ առաջնահերթ որ համայնքներն ունեն խորքային հորերի հորատման և կաթիլային համակարգի ներդրման անհրաժեշտութիւն: Ինչ վերաբերում է հիմնադրամի կողմից գալիք տարում մեկնարկելիք ծրագրերին, ապա նշեմ, որ հարցը դեռևս պէտք է քննարկուի ԱՅ կառավարութեան հետ, որն առաջնահերթ է համարում Արցախում ամբողջական ջրամատակարարման խնդիրը, քանի որ կան անհրաժեշտ պայմաններ հողային տարածքները մշակելու համար, սակայն ջրի խնդիր կայ:

- Եթէ ամփոփենք 2017-ին կատարուած աշխատանքները, քանի՞ խորքային հոր է հորատուել և քանի՞ արևային ջրատաքացուցիչ տեղադրուել: Ինչպէ՞ս կը գնահատելիք կատարուածը:

- Նախատեսուած էր կառուցել 18 խորքային հոր: Այս պահին պէտք է խօսենք 14-ի մասին, քանի որ մի քանիսում ջուր չի յայտնաբերուել: Խորքային հորերի հորատումը ինքնին միայն գործընթաց չէ: Չնայած գեոդեզիական նախնական հետազոտութիւններ են կատարուել և կան հին քարտեզներ, որոնց օգտութեամբ մօտաւոր պարզում է ջրի տեղը, սակայն տարիների ընթացքում այդ ամէնը փոփոխուում է, և առանձին դէպքերում ջուրը նախատեսուածից կամ շատ, կամ քիչ է լինում: 2017 թուականը ծրագրի համար կարելի է անուանել պիլոտային: Այսինքն այն կրում էր փորձնական բնոյթ: Այս ընթացքում մասնագետները և շինարարները աւելի են հմտացել: Յուսանք՝ 2018-ին աւելի լայն թափ կը ստանան խորքային հորերի հորատման աշխատանքները:

Անդրադառնալով արևային ջրատաքացուցիչների տեղադրմանը, ապա նշեմ, որ Շուշիի շրջանի Քարին տակ համայնքում ներկայումս համակարգերը տեղադրուած են 60 տներում: Սակայն աշխատանքներն այնտեղ դեռևս շարունակուում են: Եւ պէտք է նշեմ, որ ծրագիրը յաջողուած է:

- Վերջերս Արցախ կատարած այցի ընթացքում ՀՀ Նախագահ Արմէն Սարգսեանը ևս անդրադարձաւ հիմնադրամի գործունեութեանը՝ նշելով, որ կ'անի հնարաւորը, որպէսզի կարճ ժամանակում նոր գործադիր տնօրէնի գլխաւորութեամբ կառույցը մշակի ծրագիր, որի շնորհիւ էլ հիմնադրամի աշխատանքները կը հասցուեն աւելի բարձր մակարդակի: Այդ առումով կա՞ն նորութիւններ:

- Այո, ծրագիրը գտնուում է մշակման փուլում: Մինչև հեռուստամարաթոնը պէտք է հասցնենք ծրագրի նախնական տարբերակը ունենալ: Արդէն կան գաղափարներ և որոշակի պատկերացումներ: Մնում է միայն յանձնել թղթին:

- Պարոն Արշամեան, և վերջում ամենակարևորի մասին: Ի՞նչ սպասելիքներ ունէք այս տարուայ Յեռուստամարաթոնից:

- Ակնկալիքներս մեծ են, բայց կարծում եմ դեռ պէտք է սպասել: Յուսով եմ ամէն ինչ լաւ է լինելու: ■

Հարցազոյցը՝ Անի Աւանեսեանի

SOMMET DE LA FRANCOPHONIE À EREVAN

«Vivre ensemble dans la solidarité, le partage des valeurs humanistes et le respect de la diversité: source de paix et de prospérité pour l'espace francophone»

C'est autour de cette thématique que l'Arménie a accueilli le XVIIe Sommet de la Francophonie (OIF) les 11 et 12 octobre 2018. À cette occasion, plusieurs dizaines de chefs d'État et de gouvernement, dont le président de la Confédération Alain Berset, le président français Emmanuel Macron et le Premier ministre canadien Justin Trudeau, se sont rendus à Erevan. Le sommet a été précédé par la 105ème session du Conseil permanent de l'OIF, tenue à Erevan le 7 octobre avec la participation des représentants permanents des dirigeants des États membres, et par la 34ème session de la Conférence ministérielle, tenue les 8 et 9 octobre, en présence des ministres des Affaires étrangères des États membres.

Alain Berset et Nikol Pashinyan

Du 7 au 12 octobre, le village de la Francophonie, organisé sur la place de la Liberté, a abrité plus d'une trentaine de pavillons de plusieurs pays ayant pour but de faire découvrir la Francophonie, mais aussi de représenter leur culture, leur patrimoine et leur action au sein de la Francophonie. Le village a regroupé également plusieurs organisations internationales, centrales et régionales francophones, des représentants de la société civile, différentes initiatives publiques et des programmes éducatifs et culturels.

Les 9 et 10 octobre a été tenu un Forum économique de la Francophonie au centre des technologies innovatrices et créatives "TUMO" sous les auspices du président de la République d'Arménie Armen Sarkissian. Les conférenciers d'honneur de ce Forum étaient le premier robot-humanoïde Sophia et l'un des pères d'Internet, Louis Pouzin. Des experts de différents pays ont présenté leur vision de "la 4ème révolution industrielle et l'avenir du travail"; "la stabi-

lité dans le contexte du développement: de l'économie traditionnelle à l'économie moderne" et des "perspectives et défis des relations commerciales internationales".

Ce Sommet de la Francophonie a été qualifié d'historique par la presse arménienne car il s'agissait du plus grand évènement jamais organisé en Arménie depuis son indépendance. Selon le Premier ministre par intérim Nikol Pashinyan, le Sommet a rehaussé la visibilité internationale de l'Arménie. «*Nous pouvons affirmer avec certitude que cet évènement a contribué à renforcer le rayonnement international de notre pays et à consolider l'OIF et son autorité*», a-t-il déclaré dans un discours vidéo à la nation.

La transmission en direct d'une bonne partie des évènements de la semaine de la Francophonie ont permis de les suivre à distance et de revivre les moments forts qui les ont marqués. Les dirigeants des pays francophones avaient l'air de bien s'amuser notamment lors d'une soirée lorsqu'ils se sont essayés aux danses traditionnelles en se laissant emporter sous les airs des chansons arméniennes. Il est à espérer que les participants au Sommet emporteront avec eux non seulement des souvenirs agréables de leur visite à Erevan, mais aussi l'envie de tisser des liens de partenariat avec l'Arménie à l'avenir.

L'Arménie a adhéré à l'OIF en 2004 et en est membre de droit depuis 2012. Elle compterait environ 200 000 locuteurs de français. Hormis les écoles publiques, plusieurs organisations proposent des cours de français à Erevan, Gumri et dans les provinces de Lori, Shirak, Kotayk, Tavush et Syunik. Le français est enseigné aussi à l'Université d'État d'Erevan (30 professeurs), à la Faculté des Langues et de Linguistique Valeri Brusov (30 professeurs), à l'Université pédagogique Kh. Abovyan (10 professeurs) ainsi que dans les Universités de médecine, d'architecture, d'ingénierie, d'économie, d'agronomie et d'études slaves. A ce jour, quelques 1700 personnes ont été diplômées de l'Université française (UFAR). Actuellement, quelque 43 000 jeunes étudieraient le français en Arménie. ■

Tél. +41(0)22 785 01 85

15, ch. Pré-de-la-Fontaine
1217 MEYRIN
Fax +41(0)22 980 02 37
E-mail big-net@big-net.ch

www.big-net.ch

voyage-en-armenie.com

Osez la différence!

☙ Rte des Arsenaux 9, Fribourg, Suisse,
Tél.: +41 26 322 7277

☙ Koryuni 7, 0025 Erevan, Arménie,
Tél.: +374 10 52 06 07

UN CHOCOLATIER IVOIRIEN SOUS LE CHARME DE L'ARMÉNIE

Par Agnes OHANIAN

Au village de la francophonie, les chocolats d'Axel Emmanuel Gbaou, chocolatier ivoirien, attirent les passants gourmands. Axel Emmanuel est champion de Côte d'Ivoire et vice-champion d'Afrique en chocolat et pâtisserie; ses créations sont vendues dans son pays, mais aussi à Paris et dans quelques autres pays du continent africain... Et peut-être bientôt en Arménie! L'ancien banquier s'est reconverti dans la chocolaterie en suivant une formation auprès du chocolatier ivoirien Koné. Réalisant que son pays produit un million de tonnes de fèves de cacao chaque année, dont 80 % sont achetés un an à l'avance par de grands groupes tels que Nestlé, il a démissionné de la banque dans laquelle il travaillait et s'est lancé dans le projet de mise en valeur de cette richesse nationale. Il compte aujourd'hui une centaine de recettes originales de chocolats, mais aussi des créations artistiques telles que des masques africains en chocolat que nous pouvons trouver à la boutique du musée du Quai Branly à Paris. En 2014, il participe pour la première fois au Sommet de la Francophonie à Dakar, puis en 2016, au Salon du chocolat à Paris. Nous le retrouvons aujourd'hui à Erevan, où ses chocolats sont un grand succès auprès des Arméniens.

Environ 15 personnes travaillent dans son laboratoire à Abidjan, mais Axel Emmanuel ne se contente pas de préparer du chocolat ni d'inventer des recettes, il s'est également lancé dans la formation des femmes de planteurs de cacao. Pour le moment, il a formé environ 1000 femmes en Côte d'Ivoire, mais il compte profiter de l'importance des réseaux sociaux en Afrique pour former environ 25 000 femmes en trois ans, notamment par vidéoconférence, ce qui selon lui est possible sur le continent le plus connecté du monde. D'autant plus que les femmes qu'il a formées sont aujourd'hui capables d'en former d'autres, ce qui lui permettrait alors d'atteindre son objectif.

Pour le chocolatier, le Sommet de la Francophonie en Arménie est une réussite. Il apprécie la bonne organisation du village, et notamment le travail des bénévoles qui sont très enthousiastes et l'aident à communiquer avec les visiteurs non francophones. Et puis, les journées ensoleillées lui rappellent le temps de l'Afrique, ce qui le rend très heureux. Axel Emmanuel adore l'Arménie, et l'Arménie adore ses chocolats. Nous ne sommes qu'au quatrième jour de l'ouverture du village, et son stock de 500 kg de tablettes de chocolat est déjà écoulé ! «L'Arménie est

un endroit fabuleux que je n'ai même plus envie de quitter! Il y a tellement de choses différentes à découvrir, et surtout les gens sont bien hospitaliers.». Même conscient de la grande curiosité, parfois déplacée, des Arméniens qui insistent pour prendre des *selfies* avec lui, le chocolatier n'a pas souvenir d'une mauvaise expérience durant son séjour, où les gens sont curieux, certes, mais gentils et bienveillants, nous dit-il. Il ajoute qu'il n'avait pas connu le même succès à Dakar, quatre ans auparavant, car il n'y avait pas autant d'engouement sur le village qu'à Erevan. Et puis, les Arméniens sont bien plus francophiles que les Sénégalais, dit-il, ils sont donc plus curieux de venir visiter le village. À Dakar, il avait créé de nouvelles recettes de chocolats avec les saveurs locales telles que le baobab, la mangue séchée, le bissap ou encore l'arachide. Arrivé le 6 octobre dernier à Erevan, il est déjà en train de songer à de nouvelles recettes en utilisant la grenade et l'abricot.

Une grenade contre une cabosse de cacao

Le séjour d'Axel Emmanuel à Erevan est marqué par les rencontres et les découvertes. Le chocolatier qui ne connaissait l'Arménie qu'à travers les Jeux olympiques et le génocide de 1915, découvre un pays et un peuple dont l'histoire le passionne. Il est fier de rappeler que nous fêtons cette année les 2800 ans de la capitale arménienne.

Il découvre aussi de nouvelles saveurs qu'il ne connaissait pas. Par exemple, le chocolatier ne peut plus se passer de la grenade, qu'il déguste tous les jours sur son stand. Il y a quelques jours, Axel Emmanuel a accepté de troquer une cabosse de cacao contre une grenade que lui a apporté un Arménien, qui ne parlait ni français ni anglais, très intéressé par ce fruit qu'il n'avait jamais vu auparavant ... de la même manière qu'Axel Emmanuel ne connaissait pas la grenade ! Un bel exemple d'échange culturel que permet le Sommet de la Francophonie. Cet Arménien a même exprimé le souhait de se lancer dans la plantation de cacao en Arménie, après avoir pris quelques renseignements auprès du chocolatier. Le lendemain, ce même homme a apporté des huiles essentielles de grenade et d'abricot avec lesquelles le chocolatier va >>>

**ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ ՀԻՆԳ
ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԷՆ ԵՐԿՈՒՔԸ
ԿԸ ԽՕՍԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԵՏ
ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ
ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ.
ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ**

Թուրքիոյ ժամանակակից ամենայայտնի հայ գրողներէն Մկրտիչ Մարկոսեան հարցազրոյց մը ունեցած է Պոլսոյ «Ակօս» շաբաթաթերթին հետ, Տիգրանակերտի մէջ վերջերս տեղի ունեցած գիրքի ցուցահանդէսի մը մասին, որուն՝ հեղինակը հրաւիրուած էր իբրեւ պատուոյ հիւր:

Թուրքիոյ մէջ մեծ արձագանգ գտած «Կեանքի Թաղը» գիրքին հեղինակը անդրադարձած է նաեւ պատմական Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին ներկայիս ապրող քաղաքացիներուն հայերու հանդէպ ունեցած վերաբերումին, անոնց անկեղծութեան, ինչպէս նաեւ իսլամացուած հայերու հարցերուն:

«Ապրին. զիս իբրեւ պատուոյ հիւր հրաւիրեցին, բացման ելոյթներ հնչեցուցին, բայց բան մը կար, որ զիս տխրեցուց. այդքան չսիրեցի այն գաղափարը, որ ես իմ ծննդավայրին մէջ, իմ հողերուն վրայ, պատուոյ հիւր համարուիմ: Ինչո՞ւ: Ես տիգրանակերտցի եմ, հոն հիւր չեմ: Այս մէկը ինձի հեզնանքի պէս թուաց: Այս մասին հոն ալ բացայայտօրէն ըսի», նշեց գրողը:

Լրագրողի այն հարցումին, թե՛ ըստ իրեն, Արեւմտեան Հայաստանի մէջ մարդոց մեծ հետաքրքրութիւնը հայերու եւ հայկական անցեալին հանդէպ ուրկէ՞ կու գայ, եւ թէ արդեօք անիկա հին ժամանակներու կարօ՞տն է, թէ կորուածին գիտակցութիւնը՝ Մարկոսեան պատասխանեց. *«Երբեմն ես ինձի կու տամ այս հարցումը: Կարծես յատուկ ջանք կը տարուի: Կ'ըսեն՝ «կարծես», որովհետեւ բոլորը չենք ճանչնար: Հոն հինգ քաղաքացիներէն երկուքը կը խօսի հայերու հետ ազգակցական կապեր ունենալու մասին: Յատկանշական է այս, որովհետեւ ոչ ոք անոնց կոկորդը սեղմելով՝ չի ստիպեր, որ այդ բոլորը ըսեն. իրենք կը հաստատեն: Ոմանք ամբողջութեամբ հայ են (Նկատի ունի իսլամացուած), քիւրտերը անոնց «պեճըլլէ» կ'ըսեն (քրտերէնով՝ հայ, քրիստոնէայ): Հեմ գիտեր, որ եթէ ես իրենց վիճակին մէջ ըլլայի, ինչ պիտի ընէի»:* ■

(ԹԵՐԹ)

**UN CHOCOLATIER IVOIRIEN
SOUS LE CHARME DE
L'ARMÉNIE**

»»» essayer de créer des ganaches à son retour en Côte d'Ivoire. En tant qu'entrepreneur, nous dit-il, il ne peut laisser passer ce genre d'opportunité, et n'exclut pas l'idée d'un partenariat économique avec l'Arménie. Pour son plus grand plaisir, son stand a même été visité par des représentants d'un supermarché arménien... c'est peut-être le début d'un échange commercial entre les deux pays.

Axel Emmanuel préfère le chocolat noir et corsé avec des éclats de fèves de cacao, et a aussi un faible pour le chocolat au café Robusta, café qui pousse dans les montagnes de Côte d'Ivoire et qui est pauvre en caféine. Le jour de notre entretien, il a organisé une dégustation de café qui a attiré une foule de visiteurs. Il exprime le désir de revenir en Arménie avant la fin de l'année, peut-être avec de nouvelles recettes à la grenade et à l'abricot... Nous les attendons avec impatience! ■ A.O.

(www.agora-francophone.org)

**ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
ՀԵՌԱՌԻՍՈՒՑՄԱՆ
ԿԱՐՃԱԺԱՄԿԵՏ ԾՐԱԳԻՐ**

Երեւանի Պետական համալսարանի հայագիտական հետազոտութիւններու բաժանմունքը նկատի ունենալով Սփիւռքի մէջ հայապահպանութեան ծիրէն ներս հայոց պատմութեան եւ 1915-ի ցեղասպանութեան սիւթերուն շուրջ հասանելի կրթական ծրագիրներու պահանջը՝ կ'իրականացնէ հեռաուսուցման կարճաժամկետ կրթական ծրագիրներ:

Ծրագրին կրնան մասնակցիլ Հայաստանի, Արցախի եւ Սփիւռքի մեր հայրենակիցները: Մասնակից ուսանողները ունին իրենց դասախօսը, որ կը կատարէ խորհրդատուական բնոյթի աշխատանք: Ծրագիրը բաղկացած է մէկ ճանաչողական, տասը բնագրային փուլեր ընդգրկող դասաժամեր: Ուսման տեսողութիւնը երեք ամիս է, որուն ընթացքին տեղի կ'ունենան նաեւ երկու ընթացիկ եւ մէկ աւարտական առցանց քննութիւններ, ինչպէս նաեւ աւարտական աշխատանքի պաշտպանութիւն: Ուսումը վճարովի է:

Ծրագրին մասնակիցները կը ստանան Երեւանի Պետական Համալսարանի (ԵՊՀ) կողմէ տրուող աւարտական վկայական:

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրուելու համար կրնաք մուտք գործել clck.ru/ELGcy յղումով: Յղման բնագրին մէջ առկայ «Տուեալներու թերթիկ»-ին լրացուած տարբերակը անհրաժեշտ է ուղարկել dl@armin.am ել-փոստին, ապա հետեւելով յետագայ կարգաւորումներուն՝ սկսիլ ուսուցումը: ■

(ԵՌԱԳՈՅՆ)

LA RÉPUBLIQUE D'ARTSAKH, UNE ARMÉNIE BIS EN QUÊTE DE RECONNAISSANCE

Par Philippe STROOT

Une visite en Arménie et dans le Haut-Karabagh favorise la remise en question d'un certain nombre d'idées reçues

“Bienvenue en Artsakh”. Panneau sur la route venant d'Arménie à l'entrée du Haut-Karabagh

En marge du sommet de la francophonie, qui s'est tenu à Erevan en octobre 2018, un groupe de journalistes internationaux a eu l'occasion non seulement de parcourir l'Arménie mais aussi de visiter l'Artsakh, nom arménien du Haut-Karabagh. Cette région majoritairement peuplée d'Arméniens avait été incorporée à la République socialiste soviétique d'Azerbaïdjan à l'époque de l'URSS, tout comme la Crimée russophone l'avait été à la République socialiste soviétique d'Ukraine et la Transnistrie majoritairement slave à la République socialiste soviétique de Moldavie.

Lors de l'éclatement de l'URSS, les Arméniens du Haut-Karabagh avaient demandé leur rattachement à l'Arménie, puisque des frontières allaient désormais séparer des États qui constituaient jusqu'alors un seul et même pays. Comme il fallait s'y attendre, l'Azerbaïdjan ne l'entendit pas de cette oreille et déclencha une guerre pour tenter de conserver par la force une intégrité territoriale largement artificielle. Au terme d'un sanglant conflit armé qui a duré de 1988 à 1994 une médiation aboutit à la signature d'un cessez-le-feu qui perdure un quart de siècle plus tard, le statut-quo étant marqué toutefois par des échanges de tirs sporadiques sur la ligne de front.

Encore traumatisée par le génocide commis par les Turcs au début du 20e siècle et dont le souvenir est omniprésent dans la capitale Erevan comme dans le reste du pays, la République d'Arménie poursuit son chemin en donnant paradoxalement l'impression d'être plus sereine et moins complexée que certaines autres ex-Républiques soviétiques tiraillée entre l'est et l'ouest.

Elle est membre de l'Union douanière aux côtés de la Russie, de la Biélorussie, du Kazakhstan et du Kirghizistan, tout en ayant de bonnes relations avec l'Union européenne, les États-Unis d'Amérique et la plupart des pays du monde, à l'exception de deux de

ses quatre voisins. Elle est en effet entourée de la Turquie, avec laquelle les relations sont compliquées et la frontière terrestre fermée, de l'Azerbaïdjan auquel l'oppose une guerre larvée, de la Géorgie, chrétienne elle-aussi mais apparemment plus attirée par l'UE et l'OTAN, et enfin de la République islamique d'Iran, avec laquelle les relations sont apparemment excellentes.

Un dynamisme saisissant

Pour sa part, la République de l'Artsakh, pratiquement enclavée sur le territoire de l'Azerbaïdjan, qui conteste son droit même à l'existence, et reliée par deux routes de montagne à la mère patrie arménienne, lutte pour survivre et pour être reconnue, en tout cas dans un premier temps, car il est évident que son but ultime est d'être rattachée à l'Arménie. L'arrivée dans la capitale Stepanakert laisse une impression de résilience, d'ordre et de sérénité assez incroyable, plus encore qu'en Arménie.

(ru.sputnik.md)

L'arrivée du groupe de journalistes internationaux en visite dans cette partie presque totalement ignorée des médias occidentaux et donc pratiquement inconnue coïncidait avec l'organisation de la fête annuelle des récoltes. Les agriculteurs et viticulteurs de toutes les régions du pays étaient réunis dans la capitale pour présenter et vendre leur production, dans une atmosphère indescriptible faite de musique, de dégustation de vin et d'odeur de grillades. Aussi bien à Stepanakert que dans les villages les plus pauvres et les plus reculés du pays on ne peut qu'être frappé par la dignité des habitants et aussi par la propreté qui y règne, dont feraient bien de s'inspirer beaucoup de pays d'Europe et pas seulement ceux de la Méditerranée et des Balkans.

Un autre élément frappant est le développement de la culture et de l'éducation, notamment en matière d'apprentissage des langues. S'il n'est guère étonnant que tout le monde parle arménien et russe, le fait que les enfants apprennent à l'école ces deux langues plus le français et l'anglais reflète sans doute un besoin d'ouverture perçu comme un gage de survie dans un monde menaçant et incertain. >>>

LA RÉPUBLIQUE D'ARTSAKH, UNE ARMÉNIE BIS EN QUÊTE DE RECONNAISSANCE

➤➤➤ L'importance donnée à la formation artistique dès le plus jeune âge, mise en évidence par un grand nombre d'école d'arts, de dessin et de musique, constitue une autre illustration de cet ardent désir d'exister et de progresser en dépit de tous les dangers. Car les habitants de l'Artsakh sont persuadés que la guerre peut reprendre à tout moment et que le voisin azerbaïdjanais ne rêve que des les anéantir, tous autant qu'ils sont.

Il n'est pas étonnant que l'Azerbaïdjan ait voulu conserver le Haut-Karabagh, car l'Histoire montre que les États ont le plus grand mal à se défaire de la moindre partie de leur territoire, qu'elle ait été acquise à la faveur d'une guerre, comme quand le Chili a privé la Bolivie de son débouché sur la mer, ou par un effet d'aubaine comme lorsque Nikita Krouchtchev a fait cadeau de la Crimée à l'Ukraine, ce qui ne prêtait guère à conséquence tant que l'Union soviétique constituait un seul pays.

Plus préoccupante est l'intransigeance absolue dont témoigne Bakou sur ce problème, qu'il faudra bien un jour résoudre en tenant compte du droit des peuples à l'auto-détermination, qui est reconnu par l'ONU et ne saurait être appliqué à certains mais pas à d'autres...

Des Arméniens unanimes

Quoi qu'il en soit, tous les Arméniens d'Arménie sont unanimes lorsqu'il s'agit de soutenir leurs compatriotes du Haut-Karabagh, indépendamment des différences idéologiques ou partisans. Cela s'explique sans doute par l'absence de dimension géopolitique est-ouest dans ce problème, contrairement aux cas du Kosovo ou de la Crimée. Et s'il existe en Russie une sorte de cinquième colonne émergeant plus ou moins à l'ambassade étasunienne, qui serait prête à redonner la Crimée à l'Ukraine pour faire plaisir à ses amis de Washington, rien de tel ne semble exister en Arménie.

Pour poursuivre les comparaisons, on peut considérer que deux États ont connu des destins comparables en Europe, en passant par des confits armés: d'une part une Albanie-bis, le Kosovo, État semi-mafieux en quasi-faillite dont les habitants ne rêvent que de partir vivre ailleurs et qui s'y livrent souvent au trafic de drogue et à d'autres activités tout aussi peu recommandables, et d'autre part une Arménie-bis, l'Artsakh, qui se bat au quotidien avec dignité pour sa survie dans son propre pays, sans rien demander à personne, même si elle bénéficie bien entendu de l'aide de la mère-patrie et si un certain nombre de ses habitants sont contraints d'aller chercher du travail ailleurs. Or le Kosovo est reconnu par des dizaines de pays et l'Artsakh par aucun. Cherchez l'erreur...

La réalité est que l'Azerbaïdjan, important producteur de pétrole, est un pays plus grand et plus riche que

l'Arménie, même si celle-ci possède pour sa part plusieurs mines d'or. L'une de ces mines, récemment construite par des entreprises anglo-saxonnes, comme en Roumanie et en Grèce, fait l'objet d'un contentieux entre le nouveau pouvoir issu des manifestations populaires du printemps à Erevan et les intérêts occidentaux concernés.

Le nouveau premier ministre Nikol Pashinyan a en effet remis en cause l'autorisation accordée par le précédent gouvernement d'exploiter cette mine d'or, par définition extrêmement polluante, dans une région touristique du sud du pays où se trouve la station thermale de Djermouk et la plus célèbre source d'eau minérale de l'Arménie. Ce sursaut de dignité nationale a provoqué la colère des États-Unis, qui menacent de ne plus investir dans le pays si ce projet est abandonné.

Monument symbolique de l'Artsakh appelé populairement "Grand-Père et Grand-Mère" (*Tatik & Papik*)

Idées reçues...

La journaliste arménienne qui nous a communiqué cette information, ne cache pas, par ailleurs, son enthousiasme pour le changement de gouvernement survenu à Erevan, qui a chassé, assure-t-elle, une équipe extrêmement corrompue. Elle avoue cependant avoir quelques craintes que des forces étasuniennes occultes, ONG ou autres, tentent de tirer profit des événements. Pour essayer peut-être d'en faire une «révolution de couleur» à leur convenance, comme en Géorgie ou en Ukraine ?

Mais qu'il s'agisse de l'Arménie ou de l'Artsakh, ceux qui rêvent de brouiller les populations avec la Russie et de les attirer dans le giron atlantique doivent s'attendre à des déconvenues... Au grand dam de certains journalistes européens, les confrères journalistes arméniens s'étonnent par ailleurs de l'hostilité manifestée par la presse occidentale à l'égard de l'Iran et de la Syrie, deux pays avec lesquels l'Arménie entretient de très bonnes relations.

Les nombreux Arméniens de Syrie venus se réfugier en Arménie depuis le début de la guerre sont en outre dans leur écrasante majorité favorables au Président Bachar Al-Assad, ce qui ne laisse pas ➤➤➤

ԱՐՑԱԽՈՒՄ ԿԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒԻ «ՍԻՂՆԵՅ» ԹԱՂԱՄԱՍ

ԱՆՆԱ ԳԶԻՐԵԱՆ

«Արցախ Բուլթս Ինվեսթմենթ» (Artsakh Roots Investment www.arirroots.com) ներդրումային ընկերությունն այս տարի նշում է իր գործունեության 10 տարին: Այս տարիների ընթացքում ընկերությունը գործունեություն է ծախել Արցախում իրականացնելով ներդրումային ծրագրեր գիղատնտեսության, բնակարանաշինության ուղղություններով:

Աւելի քան 200 սփյուռքահայ գործարարներից կազմուած «Արցախ Բուլթս Ինվեսթմենթ» ներդրումային ընկերութեան ներկայացուցիչներն հոկտեմբերին Արցախում էին՝ ծանօթանալու նախորդ տարիների գործունեութեան արդիւնքներին, նախանշելու առաջիկայ անելիքները: «Արցախ Բուլթս Ինվեսթմենթ» հոգաբարձուների խորհրդի անդամ Վահան Գասարճեանը «Արմենարես»-ի հետ զրոյցում նշեց, որ Քաշաթաղում նախատեսում են նոր տներ կառուցել: Առաջարկ է եղել, այդ բնակելի հատուածն անուանել «Սիղնէյ» թաղամաս:

«Ներդրումային ընկերութիւնն իր ծրագրերն ընդլայնելու համար աշխատում է տարբեր երկրների ներդրողների հետ: Այս անգամ աշխատելով Սիղնէյի մեր հայրենակիցների հետ, նրանց կողմից որոշում կայացուեց ներդրումներ կատարել Արցախում: Քանի որ բնակարանաշինութեան ծրագիրը կեանքի է կոչուելու անստրալաիայութեան միջոցներով, հետևաբար առաջարկ կայ թաղամասը անուանել «Սիղնէյ», - ասաց Վահան Գասարճեանը: Շուտով հոգաբարձուների խորհրդին կը ներկայացուեն Քաշաթաղի շրջանի Աղանոյ բնակավայրի 20 և Քարվաճառ քաղաքի շուրջ 40 բնակարանների կառուցման նախագծանախահաշուային փաստաթղթերը:

«Սենք այս ընթացքում գործունեութիւն ենք ծախել Քաշաթաղում, Շահումեանում: Ներդրումներ են կատարուել գիղատնտեսութեան, բնակարանաշինութեան ոլորտներում: Արդիւնքները գոհացուցիչ են, բաւական աշխուժութիւն է մտցուել այդ թաղամասերում: Որոշներն այդ գումարներով նոր գիղատնտեսական ծրագրեր են սկսում, որոշները եղածը ընդլայնում: Տների կառուցումն էլ նպաստում է տեղի բնակիչների թուի աւելացմանը: Արդէն բնակուողները

LA RÉPUBLIQUE D'ARTSAKH, UNE ARMÉNIE BIS EN QUÊTE DE RECONNAISSANCE

»»» d'étonner des journalistes français qui ont fini par croire eux-mêmes à la propagande anti-syrienne qu'ils distillent depuis des années.

Une visite en Arménie et dans le Haut-Karabagh favorise donc la remise en question d'un certain nombre d'idées reçues. Car même si rien n'est tout noir ou tout blanc, les informations tronquées et les indignations à géométrie variable qui sévissent dans les médias dominants ne permettent guère de se faire une idée équilibrée, sinon objective, de ce qui se passe réellement dans le monde.

Cette visite de presse en Artsakh n'a cependant pas été du goût du gouvernement de Bakou, qui s'est empressé d'annoncer dans un communiqué que les journalistes coupables d'être venus se faire une idée de la situation par eux-mêmes figureraient désormais sur une liste noire leur interdisant l'entrée en Azerbaïdjan... ■

Ph.S.

(Investig'Action)

կան Սիրիայից, Լիբանանից», - ասաց Վահան Գասարճեանը: Նոր կառուցուող տները լինելու են 2 կամ 3 սենեականոցներ: Տրամադրուելու են բազմազան ընտանիքներին, ազատամարտիկներին, նրանց, ովքեր Արցախ են տեղափոխուում բնակուելու համար, և այլն:

Վահան Գասարճեանն ընդձեց, որ «Արցախ Բուլթս Ինվեսթմենթ»-ը մի հարթակ է, որի միջոցով տարբեր երկրներից ցանկացողները ներդրումներ են կատարում Արցախում: Ներդրումային ճանապարհով նպաստում են, որ մարդիկ գան Արցախ բնակուեն, աշխատեն:

«Արցախ Բուլթս Ինվեսթմենթ»-ը տարիներ առաջ իր գործունեութիւնը սկսել է 12 ներդրողով: Հիմա արդէն ներդրողների թիւը 200-ից անցել է: Հիմնական ներդրողները Լիբանանից են, կան Ֆրանսիայից, արաբական երկրներից, Աւստրալիայից և այլ երկրներից: Առաջիկայում նախատեսում են աշխատել ԱՄՆ-ի, եւրոպական այլ երկրների ուղղութեամբ: Ներդրողները գումարներն Արցախի կառավարութեանն են տրամադրում մատչելի տոկոսադրոյքով: Կառավարութիւնն էլ իր հերթին որոշ հատուածը տուբսիդավորում է:

«Մեր հիմնական ներդրողները հայ են, նրանք հասկանում են, որ սրանք պարզապէս բիզնես ծրագրեր չեն, գումար աշխատելու խնդիր չէ, այլ դրանով Արցախն են ուժեղացնում», - ասաց նա:

«Արցախ Բուլթս Ինվեսթմենթ»-ը մտադիր է անցկացնել ներդրումային համաժողով ներկայացնելու իր իրականացրած աշխատանքը: ■

(ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ)

COMMUNICATIONS

NAISSANCE

Annie Yeromian Sallier et Pierre-Alexandre Sallier ont la joie d'annoncer la naissance de leur fille **Loucineh** le 15 septembre 2018 à Genève.

Toutes nos félicitations aux heureux parents.

DONS

Pour le repos de l'âme de Mme Sirpuhi Kurkdjian Trachsler

Pour la troupe de danse Sanahin

N. M. Haronian et Famille	CHF	100.-
Famille Natali & Alegsi Doudak	CHF	300.-
Famille Leeflang	CHF	300.-
Famille Markoussian	CHF	150.-
Troupe de danse YERAZ	Euros	200.-

L'Ecole de danse Sanahin remercie chaleureusement la famille de Sirpuhi Kurkdjian Trachsler et toutes les personnes qui ont remis un don pour la mémoire de notre très chère Sirpuhi Suzy.

Pour le repos de l'âme de M. Charles Aznavour

Pour la Fondation Aznavour

Arminé et Simon Tavitian	CHF	500.-
--------------------------	-----	-------

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՃԱՌ

GRANDE KERMESSE ARMENIENNE 2018

de la Paroisse de l'Eglise Apostolique Arménienne Saint-Hagop Genève-Région lémanique

**Samedi 24 novembre 2018, 14h00-23h00
Dimanche 25 novembre 2018, 11h00-18h00**

*Danses folkloriques arméniennes
Grand buffet oriental et
Spécialité arménienne "le mante"*

Salle communale de Chêne-Bougeries
Chemin du Vallon (Tram N° 12)

À TITRE D'INFORMATION

Nos articles sont libres de droit. Ils peuvent être copiés et diffusés à volonté à condition de citer Artzakank comme source. Merci de respecter le travail des auteurs!

La Rédaction

IMPORTANT!

Dernier délai pour l'envoi d'articles et de communications à publier dans notre prochain numéro:

15 décembre 2018

En cas de retard, veuillez prendre contact avec la rédaction **AVANT** cette date.

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition le matin et le soir.
Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 selon les niveaux. Informations: christinesedef@hotmail.com

Tous les mercredi: de 09h00 à 12h00, la bibliothèque Saint Grégoire l'illuminateur du Centre Arménien est ouvert au public. Renseignements: bibliotheque@centre-armenien-geneve.ch

**Messes arméniennes
en Suisse alémanique et à Neuchâtel**

Date	Heure	Lieu	Adresse
21.10.2018	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
28.10.2018	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
18.11.2018	15 00	Eglise St. Pierre Cornaux	2087 Cornaux NE
06.01.2019	14 00	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
13.01.2019	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG

www.armenische-kirche.ch
Pfr.ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87

Université de Genève - Faculté des Lettres
Unité d'arménien

Cours public - Semestre Automne 2018

par **Valentina Calzolari Bouvier**
professeure d'études arméniennes

Uni-Philosophes, Salle 204

Vendredi 14h15 - 16h00

30 novembre, 14 décembre 2018

**Génocide arménien et histoire de femmes
Entre littérature et histoire sociale**

Renseignements: valentina.calzolari@unige.ch

REVEILLON 2019

avec

Alexandre Shirinyan

et High Band

31 décembre 2018

Entrée:

CHF 100.- ; Enfants de 7 à 15 ans - CHF 70.-
(2 bouteille de vin et 3 bouteilles d'eau par table comprises)
nombre de places limité

Réservations jusqu'au 17 décembre 2018
info@uasdirect.com ; 076 701 46 47

ԺԸՆԵԻ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE GENEVE
REGION LEMANIQUE
SAINT-HAGOP
EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE

Տ Օ Ն Ա Ց Ո Յ Ց ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2018 - ՅՈՒՆԻՒԱՐ 2019

- ՀԱՐԱՐ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** -ՏՕՆ ԱՌԱՋԻՆ ԼՈՒՍԱԲՈՐ-ՉԱՑՆ ՄԵՐՈՑ, ՍՐԲՈՑ ԹԱԴԵՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒԴԻՄԵՆՈՍԻ:
- ՀԱՐԱՐ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՍՈՒՐԲ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՍԵԱՆՉԵԼԱԳՈՐԾԻՆ:
- ԿԻՐԱԿԻ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՅՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԱՍՏՈՒԾԱԾՆԻ Ի ՅԱՆԱՅԷ:
- ՀԱՐԱՐ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԱՅ ՄԾԲԼԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՍՐԲՈՑՆ ԴԱԹԻ ՍԱՐԳԱՐԵԻՆ ԵՒ ՅԱԿՈԲԱՅ ԱՐԴԱՐ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ:
- ԵՐԵՃՇԱԲԹԻ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՍՐԲՈՅ ԱՍԵՓԱՆՆՈՍԻ ՆԱԽԱՍԱՐԿԱԲԱԳԻՆ:
- ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՍՐԲՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՒ ՊՕՂՈՍԻ:
- ՀԱՐԱՐ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ** - ՍԲ. ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՅԱԿՈԲԱՅ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
- ԵՐԵՃՇԱԲԹԻ 1 ՅՈՒՆԻՒԱՐ** - ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ԱՍԱՆՈՐ 2019 ԹՈՒԿԱԿԱՆԻՆ:
- ՀԱՐԱՐ 5 ՅՈՒՆԻՒԱՐ** - ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ:
- ԿԻՐԱԿԻ 6 ՅՈՒՆԻՒԱՐ** - Ս. ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ԱՍՏՈՒԾԱՅՅԱՅՆՈՒԹԻՒՆ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒՆԻՒԱՐ** - ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՆԵԼՈՅ:
- ԿԻՐԱԿԻ 13 ՅՈՒՆԻՒԱՐ** - ՏՕՆ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՄ ԲՐԻՍՏՈՍԻ:
- ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆԻՒԱՐ** - ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԿՐՏՉԻՆ:

ՀՈԳԵՅԱՆԳՍԵԱՆ ԱՂՕԹ ԵՒ ՄԵԾԱՐԱՆՔ Ի ՅԱՐԳԱՆՍ ՀԱՐԼ ԱԶՆԱԲՈՒԹԻ

Կիրակի 7 Հոկտեմբեր 2018-ին, Ժնեվի Ս. Յակոբ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Չուիցերիոյ համայնքի հոծ բազմութեան մասնակցութեամբ, մատուցուեցաւ Ս. Եւ անմահ պատարագ եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն հանգուցեալ Շարլ Ազնաւուրի յիշատակին: Տեղապահ՝ Հայր Գուսան Ալճանեանը իր քարոզով եւ փոխ-դեսպան՝ Անահիտ Յարութիւնեանը իր խօսքով, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցին Շարլ Ազնաւուրին: Ապա հայկական կեդրոնին մէջ տեղի ունեցաւ Չուիցերահայ միութեան եւ եկեղեցական խորհուրդին կողմէ միասնաբար պատրաստուած հիւրասիրութիւն մը:

ՁԵՆՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ձեռնադրութիւն կը նշանակէ՝ **ձեռք դնել եւ աղօթել**: Ձեռնադրութիւնը այն խորհուրդն է, որու միջոցով ձեռնադրուողը կը դառնայ հոգեւորական եւ կը ստանայ հոգեւոր աստիճան: Ասիկա աստուածային պաշտօնին նուիրուելու՝ անտարան քարոզելու եւ ուսուցանելու, եկեղեցւոյ խորհուրդները սպասաւորելու, եւ ժողովուրդին ապաշխարութեան հրաւիրելու խորհուրդ է:

Առէ՞ք սուրբ Հոգին. եթէ մէկուն ներքէ իր մեղքերը՝ թող ներուած ըլլան եւ եթէ չներքէ մէկուն մեղքերը՝ թող ներուած չըլլան (Յովհաննէս 20: 22-23): Յիսուս Քրիստոս այս խօսքերով աստուածային իշխանութիւն տուաւ իր աշակերտներուն քարոզելու, սուրբ հաղորդութեան խորհուրդը կատարելու, մկրտելու՝ դրոշմելու, բժշկելու՝ դէեր հանելու:

Անոնք ալ այդ իշխանութիւնը փոխանցեցին իրենց յաջորդներուն: Այսպէս շարունակուեցաւ այդ յաջորդականութիւնը դարերու ընթացքին, քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ՝ մինչեւ այսօր: Այսպէս կազմակերպուեցաւ եկեղեցւոյ նուիրապետական կառոյցը, որոնք իննը հատ են՝ **Դռնապանութիւն, Ընթերցանութիւն, Երդմնեցուցչութիւն, Զահրնկալութիւն, Կիսասարկաւազութիւն, Սարկաւազութիւն, Զահանալութիւն, Եպիսկոպոսութիւն, Կաթողիկոսութիւն**:

Ձեռնադրութեան արարողութիւնը կը կատարուի Ս. Պատարագի ընթացքին: Սարկաւազը կը ստանայ միայն ձեռնադրութիւն, իսկ անկէ վեր աստիճանները, Նաեւ օծում:

Ձեռնադրողը պետք է ունենայ եպիսկոպոսական աստիճան: Օծման ընթացքին ձեռնադրուողը նոր անուն կը ստանայ որպէս նոր մարդ. ձեռնադրութեան Ս. խորհուրդը անկրկնելի է: Հայ եկեղեցին եպիսկոպոս ձեռնադրելու իրաւունքը վերապահած է միայն կաթողիկոսին. իսկ կաթողիկոսին կը ձեռնադրեն 12 եպիսկոպոսներ կամ նուազագոյնը 3 եպիսկոպոսով կարելի է օծում կատարել կաթողիկոսի: Ձեռնադրող եպիսկոպոսը կամ կաթողիկոսը՝ աստուածային շնորհաբաշխումի փոխանցողն է:

Պատրաստեց Տեր Գուսան Վրդ. Ալճանեան

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

ÉCOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D.Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)
 ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch; www.centre-armenien-geneve.ch
 Réalisation Maral Wurry

No. 39

HOMMAGE À MONSIEUR CHARLES AZNAVOUR

Les élèves et les enseignantes de l'école Topalian ont rendu hommage à Charles Aznavour le mercredi 10 octobre 2018 sur le parvis de l'église Sourp Hagop. Ils ont chanté «Pour toi Arménie», que le Maestro avait interprété en compagnie de 90 artistes, afin d'aider les sinistrés en Arménie qui venaient de subir un tremblement de terre dévastateur.

Christine Sedef est intervenue afin de raconter aux élèves comment grâce à Aznavour et à ses chansons, en particulier «Pour Toi Arménie» le monde a découvert les Arméniens et a entendu leur voix. Elle a rappelé aussi combien Aznavour aimait l'Arménie où il se rendait souvent pour commémorer les victimes du génocide. Il disait «Je suis peut-être le plus français de tous les Arméniens du monde, mais je suis fier de mon Arménie et je ne le cacherai jamais».

LA RENTRÉE SCOLAIRE

L'école Topalian a ouvert grand ses portes, le mercredi 13 septembre 2018. La direction et l'équipe enseignante étaient remplies de joie d'accueillir ses nombreux élèves impatients d'apprendre la langue arménienne et ses subtilités.

Les anciens et les quelques dizaines de nouveaux élèves se sont retrouvés autour d'une table chaleureuse.

L'école Topalain souhaite un bel avenir à ses élèves qui ont quitté l'école cette année.

L'école Topalian félicite chaleureusement l'UAS pour l'élection de sa nouvelle présidente Hilda Avakian et lui souhaite beaucoup de succès. L'école Topalain est surtout très fière de l'avoir compté parmi ses anciens élèves.

DATES À RETENIR

**Fête de Sourp Hagop (Noël à l'école)
Dimanche 16 décembre 2018**

LES VACANCES SCOLAIRES

Vacances de Noël: lundi 24 décembre 2018 au vendredi 4 janvier 2019 **Reprise le 9 janvier 2019**
Vacances de février: lundi 18 février au dimanche 22 février 2019 **Reprise le mercredi 27 février 2019**

Fête de fin d'année dimanche 16 juin 2019

Հովհերսիայ Միութիւն
Union Arménienne de Suisse

Nouveau Comité

Le 30 septembre dernier a eu lieu l'élection du nouveau comité de l'Union Arménienne de Suisse. C'est une équipe motivée et dynamique qui reprend le flambeau.

<i>Hilda Avakian</i>	<i>Présidente</i>
<i>Raffi Giragossian</i>	<i>Vice-Président</i>
<i>Grant Akopyan</i>	<i>Trésorier</i>
<i>Kristina Hellmich Zakaryan</i>	<i>Secrétaire</i>
<i>Julietta Ovanessyan</i>	<i>Conseillère</i>
<i>Dalia Boghossian</i>	<i>Conseillère</i>
<i>Shant Ghouchian</i>	<i>Conseiller</i>
<i>Gilles Dumortier</i>	<i>Conseiller</i>
<i>Vahan Mkhitarian</i>	<i>Conseiller</i>

Charles Aznavour

La première mission du nouveau comité est survenue le lendemain de son élection suite à la regrettable disparition de S.E. Charles Aznavour à l'âge de 94 ans, le 1er Octobre 2018. Une messe de requiem ainsi qu'une verrée ont été organisées pour rendre hommage à ce grand artiste, ambassadeur du peuple arménien.

Ensemble Naregatsi

Composé de 30 jeunes musiciens, l'Ensemble Naregatsi a conquis les spectateurs présents le 16 septembre dernier. L'ensemble a été fondé dans le but de promouvoir l'intérêt des jeunes générations pour les richesses musicales traditionnelles arméniennes et le développement de la culture nationale. Retrouvez-les sur www.orechestra.am

Ensemble Arev

Le 25 septembre 2018 nous avons eu le plaisir d'accueillir l'ensemble Arev, constitué de Kamancheh, Oud, Rubab, Herati dutar, Doudouk, Zourna, Daf, Dayereh représentant la richesse musicale de l'orient.

Khorovadz 27 août 2018

Le khorovadz annuel est l'occasion de se retrouver après les vacances d'été. Comme d'habitude nous avons été régalez par les talents culinaires des généreux bénévoles! Vous y avez découvert entre autres le stand de BAF (www.alternativefuture.ch) et celui de la troupe de danse Sanahin. Nous félicitons également Valérie Danoux pour avoir remporté le tournoi de backgammon !